



**R. P. Ioannis Præpositi Atrebatis, E Societate Iesv, S.
Theologiæ Doctoris, & quondam in Vniuersitate
Louaniensi ac Duacensi Professoris, Commentaria In
Tertiam Partem S. Thomæ De Incarnatione Verbi ...**

LePrévost, Jean

Dvaci, 1629

Qvæstio V. De insolubilitate matrimonij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94249](#)

Sanchez.
iustitia cap. 17. dubit. 11. num. 76. Sanchez lib. 2.
de matrimonio disp. 35. num. 2. & disp. 36. num. 4.
& 5. Henriquez lib. 11. cap. 3. num. 6. Rebellius
1. parte de obligationibus iustitiae lib. 2. quest. 9.
num. 4. & plures alij. debet ergo eam siuauerter in-
flectere, vt velit in illum contentire independen-
ter à priori contractu, ita vt licet contractus fuisse
invalidus, velit nihilominus eum tanquam ma-
ritum habere.

Quod si nihil periculi timeatur eo quod comparte se mutuo ament, neque pars ignara puteat vlo modo præbitura se difficultem manifestata in invalidatione prioris contractus, videtur satis con-
gruum, vt id ei aperiatur, tacito saltene impedimen-
to, quod legitimè est sublatum.

Sed quid si prudenter timeatur comparte non renouatur consensum, si vel ei fiat men-
tio renouationis, quantumvis non indicetur priori
contractum fuisse invalidum, sufficietne ad revalidationem matrimonij, quod compars, qua-
nouit sublatum impedimentum, de novo consen-
sus extierius declarat, cumque præstet independen-
ter à priori contractu, comparte totius rei igna-
tia in suo consensu permanente? interdum enim
potest accidere, vt si vel minimus sermo fiat de
consensu renouando, compars sit suspicatura ali-
quid subesse, propter quod hæc consensus renoua-
tio peratur, & fortè sit suspicatura priorem con-
tractum fuisse nullum, & viriliter comparte ad rei
veritatem aperiendam, quæ cognitio non volet ul-
teriori procedere, vnde sequitur graue scandalum,
vel periculum in vita, vel fama quis, qui nouit priorem
contractum fuisse nullum.

Aliqui censem eo casu licitum esse dicto modo
se gerere, ita Sanchez disput. 36. num. 8. & 9. Les-
sus supra num. 77. vi si mulier confia sublationis
impedimenti non posset effugere reditionem
debiti, & tamen ex altera parte non posset sine morali
periculo grauis mali vel tenuiter petere à ma-
rito, vt præstet consensum maritalēm indepen-
denter à priori contractu, vel alia commoda ratione.

Certè, quamvis propter multitudinem autho-
rum, qui censem etiam extra hunc casum necessi-
tatis posse hoc modo matrimonium validari, non
videatur planè illicitum in hac saltene circumstan-
tiā vti illa sententia, si tamen rationes à nobis factæ
perpendantur, nullo modo videtur licere. nam illæ
videntur evidenter ostendere consensum, in quo
pars ignara impedimenti, & sublationis illius virtute
remanet, non sufficere ad revalidandum con-
tractum, qui erat invalidus, cùm talis consensus
actu præstaretur.

Dices, compars ignara impedimenti, & subla-
tionis illius intendit omnibus modis, quibus po-
test actum coniugalem exercere, nec vult vlo modo
fornicari, ergo consentiens in copulam præstet
sufficientem consensum ad revalidandum matri-
monium.

Resp. ad antecedens, non aliter intendere, quæ
ex vi prioris contractus, quem bona fide purat esse
validum, quod sufficit, vt non censeatur velle forni-
car. pater ex communī modo se habendi con-
tingit, cùm non occurrit ratio dubitandi de inua-
liditate contractus, non enim solent formare con-
sensus conditionatos, nec censemunt ex iis ferri in
se inuicem affectu maritali & actum coniugalem
exercere, sed omnia faciunt virtute contractus à
se initi, idque sufficit, vt non censemunt velle
fornicari.

Quidquid sit de casu grauissimæ cuiusdam ne-
cessitatis, saltene dicendum communiter non lice-
re vti sententiā afferente sufficere vt solus con-
sensus sublationis impedimenti consensum reno-
uet.

1534
Refolutio-

QVÆSTIO V.

De insolubilitate matrimonij.

DVBIVM I.

Virum vinculum matrimoniale sit insolu-
bile, ita ut utroque coniuge viuente
matrimonium solvi non possit?

A RETICI huius temporis censem
quibusdam casibus licere solvere matri-
monium, nam Bucer, vt refert Valent.
tomo 4. disput. 10. quest. 1. puncto 7.
censem coniugem posse matrimonium solvare, &
alud inire, si compars nolit se fidelem præstare ad
coniugij officium, vel si per absentiam non præ-
ster, immò quacunque ex causâ ei displiceat, vt
refert Bellarm. lib. de matrimonio cap. 15. Idem
center Lutherus apud Valent. suprà ex causâ ab-
sentia compartis, vel propter eius adulterium,
propter quod sectarij passim censem vinculum
matrimoniale posse dissolvi, similiter & Græci, vt
potest colligi ex sess. ultima Concil. Florent. vbi
Eugenius Pontifex dixit eos grauiter à Latinis ac-
culari, quod matrimonia dissoluerent, quod etiam
nunc facere in causa adulterij tradunt varij au-
thores, cui sententia subscrivit Cajet. in cap. 19.
Matth. & 10. Marci.

Errores he-
reticorum
Valent.

Bellarm.

Error Gra-
corum.

Veritas Ca-
tholica.
Trident.

Si quis dixerit proper harcim, aut molestem coha-
bitationem, aut afflictam absentiam, à coniuge dissolvi
posse matrimonij vinculum, anathema sit. & can. 7. Si
quis dixerit Ecclesiam errare, cùm docuit, & docet iuxta
Evangelican & Apostolicam doctrinam propter adulte-
rium alterius coniugum matrimonij vinculum non posse
dissolvi, & virumque, vel etiam innocentem, qui causam
adulterio non dedit, non posse altero coniuge viuente,
alid matrimonium contrahere, nichilque eum, qui di-
misit adulteria aliam duxerit, & eam, qui dimisso adul-
tero alijs impetravit, anathema sit. quibus canonibus
aperte damnantur omnes hereticorum hac de re
errores, necon & opinio Cajetani, quæ est erro-
nea. Eadem veritas patet ex Concil. Elibertino
cap. 9. & indicatur in Concil. Mileutano cap. 17.
vide canonem, fideli, & can. placit. 32. quest. 7.

Concil. Eli-
bert.
Can. fideli.
Can. pla-
cuit.
Prob. 1.
Gen. 2.

Probatur 1. ex scripturâ Genes. 2. Quomodo rem
relinquit homo patrem suum & matrem, & adhæret
vxori suo. quibus verbis primus parens voluit in-
dicare indissolubilitatem vinculi matrimonialis,
quo fiat, vt quandiu viuiri vxor, vir debeat illi ad-
hædere, similiter & vxori viro, quod Christus Do-
minus apertius docuit Matth. 19. Propter hoc di-
mittit homo patrem & matrem, & adhæret vxori suo,
& erant duo in carne una, itaque iam non sunt duo, sed
una caro, quod ergo Deus coniunxit, homo non separat.
quibus verbis respondens questioni Pharisæorum,
docet vinculum matrimonij nullâ ex causâ solvi
posse viuente vtrâque comparte, eamque fuisse

matri-

Henr.
Rebell.

151.
Causa nota-
bilis.

Sanchez.
152.

Resolutio
Aut.

Replica.

Resp.

Confirm.

matrimonij conditionem in primâ sui institutione.

Confir. ex eo quod paulo post addat: *Ab initio autem non fuit sic, id est, in initio non fuit permisum vxorem dimittere.*

3.

Dices, Christus ibidem dicit: *Quicumque dimiscerit uxorem nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, indicans uxorem posse dimitti ob fornicationem, & matrimonium cum aliâ iniri, & proinde dissolui prius matrimonium.

Resp. neg. assumptum: nam particula, nisi ob fornicationem, non respicit omnia membra orationis, sed solùm illud, *quicumque dimiscerit uxorem*, quasi dicat: propter duritatem vestram variis de causis vobis concessum fuit à Moysi uxores dimittere, ego autem dico, non licere impostorum dimittere, nisi ob fornicationem, & tunc quidem solùm quoad thorum, & cohabitationem, vel sic: excepta fornicationis causâ, de qua iam non ago, ne quidem quoad thorum, & cohabitationem licet uxorem dimittere, hunc esse sensum verborum S. Matth. probatur ex locis citatis Concil. Trident. & Elbertini, item ex cap. 10. Marcii: *Quicumque dimiscerit uxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam, & si uxor dimiscerit virum suum & alij nupserit, mœchatur*, quibus verbis docemur nullo euenuit virum ita posse dimittere uxorem, ut possit aliam ducere, & proinde vinculum matrimoniale non posse solui illâ viuente: si enim solueretur, maritus adhærens alteri non deberet dici adulterium committere super reliquam, similiter ex cap. 16.

Marc. 10.

Luc. 16.

Prob. 2.
Rom. 7.

1. Cor. 7.

Prob. ex PP.
Innoc. 1.

Ambros.

Hieron.

Probatur 2. ex cap. 7. ad Romanos: *Quia sub viro est mulier, viuente viro alligata est legi (scilicet matrimoniali seu eius vinculo) igitur viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro*, 1. ad Corinth. 7. Ijs autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio nos ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manere immutam aut viro suo reconciliari. Vbi Apostolus explicans Christi doctrinam tradit, etiam quo casu poteat vxor virum relinquare, eam non posse alteri nubere, & proinde per huiusmodi recessum non solui vinculum matrimoniale.

Ex quibus scriptura locis patet matrimonium non posse ex partium consensu dissolui quoad vinculum, item non posse dissolui propter adulterium alterius partis, & in eo eandem esse rationem utriusque coniugis, cum quod vinculum coniugale, & coniugalem actum sint paria iura mariti, & uxoris, ut patet ex eodem Apostolo 1. ad Corinth. 7. citato.

Eadem veritas probatur ex Patribus, Innocent. 1. epist. 3. ad Exuperium cap. 6. *Qui interueniente repudio alij se matrimonio copularunt, in utraque parte adulterios esse manifestum est*. Ambros. lib. 8. in Lucam in cap. 16. *Unde quid dixerit Dominus: Qui dimiscerit uxorem facit eam mœchari*, etenim cui non licet viuente viro mutare coniugium, potest obrepere libido peccandi, itaque qui author erroris, etiam reus culpa est. Hieronym. in cap. 19. Matth. Sic priorem dimittere inbetur uxorem, ut secundam primâ

viuente non habeat. Augustin. lib. 1. de nuptiis, & concupiscentiâ cap. 10. Ita inter viuentes manet quoddam vinculum coniugale, quod nec separatio, nec cum altero copulatio posset aferre, lib. 1. de bono coniugali cap. 7. *Incurvamente divorcio non abolesur illa confederatio nuptialis*, ita ut sibi coniuges fint etiam separati, cum illis autem adulterium committant, quibus etiam fuerint post suum repudium copulati. plura eiusdem Patris & aliorum testimonia videri possunt apud Gratianum quæst. 7. citata primis canonibus, quibus sententia Christi Domini Matth. 19. modo à nobis explicato proponeatur.

Ex his patet matrimonium semel legitime contractum non posse solui propter feminæ sterilitatem, 2. ex eo quod vir propter senium, vel alia de causâ redditus sit impotens, 3. ex eo quod coniuges propter morbum se mutuò non possint cognoscere, denique propter qualibet causam legitimo matrimonio superuenientem, idque etiam inter ethnicos, & nunquam baptizatos. I. quia Christus indissolubilitatem matrimonij pro quibusvis ad primam institutionem reuocauit, 2. Concil. Trident. definiens vinculum matrimonij non posse solui propter affectatam coniugis absentiam, vel eiusdem adulterium, non tantum definitio quod baptizatos, sed definitio quod quilibet est intelligenda, cum contineat doctrinam vniuersalem, nec possit ex aliquo capite colligi, quod ad certum hominum genus restringatur, 3. quia in eadem vniuersalitate dicta Sanctorum Patrum sunt accipienda.

Obities, Apostolus 1. ad Corinth. 7. ait: *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subiectus est frater am foror in binismodi*. Ita Lutherus, qui per infidelem intelligit compartem, que fidem coniugalem per adulterium violat, vel per affectatam absentiam debitum coniugale comparti denegat.

Resp. nihil ex hoc loco pro hereticorum erro. Rept. re posse confici: nam Apostolus in sententiâ citata eam vocem sumit pro gentili nondum ad fidem conuerso, ut patet ex precedentibus, cum in ea parte agat de coniugibus disparis cultus, & hortetur coniugem baptizatum, ut non dimittat compartem infidelem, si ea contentiat cohabitare, scilicet sine contumelâ creatoris, si vero infidelis nolit cohabitare, vel non vult cohabitare absque Creatoris iniuriâ, permittit Christiano, ut aliquid matrimonium inire possit, de quo in sequentiibus.

D V B I V M. II.

Quo iure matrimonium sit insolabile?

T R I P L E X est hac de re sententia. Prima est multorum Canonistarum, quos Prima sententia Sanchez lib. 2. disput. 3. num. 6. existimat. Insolubilitatem matrimonij prouenire ex iure fintificio.

Secunda docet prouenire ex iure diuino, ita Abulensis in cap. 8. 1. Regum quæst. 97. & alibi.

Tertia docet prouenire ex iure naturæ seu, ex Tertia naturali cōditione ipsius matrimonij. Henriquez Bellarm. lib. 11. cap. 8. num. 2. Bellarm. lib. de matrimonio Bellarm. cap. 4. Rebellius lib. 2. quæst. 15. sect. 1. concil. 1. Reb. Estius distinct. 33. §. 7. & alij.

Dico

7. Concluſ. 1. Dico 1. non videtur probabile matrimonium etiam ratum solo iure Ecclesiastico esse insolabile.

Probatur 1. vinculum matrimonij initio mundi fuit insolubile, vt patet ex Gen. 2. iuncta Christi explicatio Matth. 19. quo loco non tantum indicatur matrimonium consummatum esse insolabile, sed etiam ratum, cùm Adamus verba: *Quoniam abrem relinquit homo parum suum &c.* protervit, antequam vxorem cognolceret, & Christus Dominus explicuerit de matrimonio in eo statu spectato, in quo Adamus spectauerat, igitur primæa insolubilitas matrimonij etiam rati non prouenit ex iure humano, & proinde neque in lege Euangelicâ.

Confirm. ex Trident: in doctrinâ de hoc Sacramento, vbi docet primum parentem diuini spiritus instanti pronuntiasse insolubilem nexum matrimonii, cuius nexus firmitatem etiam confirmauit Christus Dominus.

Prob. 2. Probatur 2. si matrimonium ratum solo iure Pontificis esset insolubile, matrimonia rata non baptizatorum non essent insolubilia, cùm lex Ecclesiæ eos non obliget, & proinde mutuo consensu solui possent, quod est contra communem conceptum.

Concluſ. 2. Dico 2. videtur verius, quod hæc insolubilitas non proueniat ex solo iure diuino, sed etiam oratur ex ipso iure naturæ, & ex naturali matrimonij conditione.

Probatur 1. matrimonium ab initio fuit insolubile, ad quem statum à Christo reductum est, sed in statu innocentia non videtur ea insolubilitas orta ex iure diuino, ergo profluxit ex iure naturæ seu ex naturali matrimonij conditione. Minor probatur, quia multorum Doctorum sententia in initio mundi non fuit nullum præceptum positiuum diuinum, præterquam de abstinentia ab arbore veritatis.

Probatur 2. matrimonialis contractus ex sua naturali conditione cōspectat, ut species humana modo sibi congruo conseruetur, non potest autem conseruari modo contentientia, si coniuges sibi mutuò tradant dominium corporum communis consensu reuocabile, ergo dominium hoc modo secundum naturalem matrimonij conditionem tradi nequit. Minor probatur, si coniuges mutuo consenserint solvere contractum, & ab eo recedere, negligetur instruatio prolis, & non ita aptè eidem de alimentis prouidebitur.

Probatur 3. amor, qui inter coniuges debet intercedere, docet vinculum matrimoniale iuxta naturalem exigentiam debere esse firmum, & insolubile: nam si mutuo consensu solui possit, cur non poterit solui ab unâ parte, alterâ invitâ, que huius dissolutionis dederit occasionem? si uno vel altero modo solui possit, refregescet amor inter coniuges, minuetur sollicitudo, & mutuum auxilium in rebus domesticis, sumetur occasio multorum adulteriorum.

Probatur 4. si vinculum coniugale naturâ suâ solui possit ex comprehensum voluntate, non apparet, quod fornicatio iure naturæ sit illicita: si enim tradi potest dominium corporis in ordine ad generationem reuocabile, cur non potest cœundem finem tradi simplex vias corporis?

Dices per agnum carnalem commisceri corpora, quod fieri non potest, nisi inducatur vinculum insolubile.

Resp. non apparet eur intra limites iurius naturæ id potius sit dicendum, quam alterum: quamvis enim per communionem corporum significetur coniunctio Christi cum Ecclesiâ per unionem hy-

postaticam, quæ est insolubilis: ea tamen significatio extrinsecus aduenit etiam matrimonio consummato, nec ei conueniet, si Adam non peccante Verbum non assumpsisse humanam naturam, quod tenent varijs, & proinde ex eo capite non conuenit iure naturæ pecularis indissolubilitas matrimonio consummato, quæ non conueniat ratio, & per consequens si matrimonium ratum non sortiatur eo iure indissolubilitatem, neque eam sortiatur consummatum, non appetit ergo cur potius iure naturæ sit illicitum concedere aliqui usum corporis sui in ordine ad generationem non concessio domino, quam concedere dominium reuocabile.

Contra resolutionem obiicitur 1. quod multi sapientissimi viri existimarent repudium esse licitum, vt Plato, Cato, & plures Iurisconsulti, immo dicunt permissum fuisse apud Athenienses, ergo &c.

Confir. cùm Christus Matth. 19. dixisset: *Qui dimissam duxerit, mox haurire, discipuli tangunt de re nouâ admirantes, dixerunt: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere, non fuissent autem ita admirati si vinculum matrimonij iure naturæ esset insolubile.*

Resp. neg. consequentiam, eiusque probatio. Responsum, quia constat plures esse veritates naturales, que non ita facilè cognoscuntur ab eo qui non est altiore lumine illustratus, quales sunt ex. casion ita immediatè deducuntur ex principiis naturæ, vel non deducuntur ita evidenti consequentiâ, ut fornicationem esse illicitam, nullo viquâm euenu mendacium esse licitum; inter eas autem veritates reponenda est hec de insolubilitate matrimonij, cuius præcepti, & veritatis notitia redditâ est obcurior per concessionem libelli repudij Iudaïs factamnam ex quo fuit visitatus apud illos libellus repudij, paulatim periret notitia insolubilitatis consequentis iure naturæ matrimoniale vinculum. Ethnici probabilitas etiam apud ethnicos, quos verisimile est exemplo ter exemplum Iudeorum usurpasse repudium, unde mirum non propter Iudeos est si Plato, aliquæ viri sapientissimi existimarent unum viu illud esse licitum, scilicet propter inueteratam parsim reconsuetudinem, potius etiam Plato id legere in libro Moysæ, & ex eo carteri haurire, præsertim, occasio cum non videantur tradere, quod licet uxori vice erroris Platum repudiare: cum tamen intra limites legis non totius, quod hoc paria debeant esse iura virtusque coniugis.

Ex his colligi potest responsio ad confirmationem: dico enim discipulos adhuc rudiores administratos fuisse tanquam de re nouâ, cōd quod id repugnaret inueterata confuetudini, & communis opinioni: ex quo tamen non sequitur insolubilitatem non conuenire matrimonio iure naturæ.

Confir. 1. Christus satis ostendit se rem nouam non constitutere, cū dicat: *Ab initio autem non fuit sic.*

Confir. 2. iuxta communem sententiam eo loco matrimonio reduxit ad primæam suam conditionem, ergo signum est illud secundum naturalem conditionem esse insolubile.

Obiicitur 2. si matrimonium consideretur, ut Obiectio 2. est in naturæ officium, non appetit, quod maritus non possit dimittere uxorem iterilem & aliam duocere, cū nullum inde prolixi incommode sequatur, non appetit etiam, quod non possit dimitti uxor, quæ perpetuè ægrotat, nec possit marito debitum reddere.

Resp. etiam propter hanc rationem hoc naturæ

præceptum

praeceptum non esse ita clarum: dico tamen, quod etiam intra limites legis naturæ pars, qua propter morbum non potest sedare concupiscentiam contractis, dimitti non possit, quia propter casum, in quo per accidens aliquod incommodum sequitur, non licet reuocare dominum semel absolute traditum, si traditio ex conditione contractus sit irreuocabilis; si ergo possimus aliunde ostendere matrimonialem contractum ex sua conditione postulare, ut partes sibi mutuo tradant dominum corporum irreuocabile, traditio non poterit reuocari propter euentum fortuitum & per accidens se habentem, qualis est euentus positus in secundâ parte argumenti, ad priorem partem Resp. quamvis in eo casu particulari per accidens nullum sequeretur incommodum, sequeretur tamen magnum incommodum speciei, si contractus ex sua conditione esset solubilis, & proinde etiam intralimites naturæ debet statui insolubilis, quam insolubilitatem debet retinere etiam quo casu per accidens non sequeretur ipsa incommodum: quemadmodum commixtio maris & feminæ extra statum matrimoniale est illicita, etiam eo casu, quo vir opulentus possit, & velut suscepit proli prospicere, similiter etiam si in aliquo casu non esset periculum future prolis.

Obiectio 3.
trimebris.

Resp.

Obiectio 4.

August.

Resp.

Explicatur
S. August.

Obiicitur 3. olim apud Iudeos matrimonium etiam consummatum poterat dissoluiri. 2. in lege Euangelica solui potest matrimonium contractum in infidelitate uno ad fidem conuerso. 3. matrimonium fidelium ratum aliquo casu potest solui, ergo signum est matrimonium non esse ex sua ratione insolubile, sed solum iure diuino.

Resp. neg. consequentiam: quemadmodum enim non sequitur: licet olim viro simili habere plures vxores, iam autem non licet, ergo polygamia solo iure diuino est illicita: ita propter ea, quæ in argumento pontuntur, non sequitur indissolubilitatem matrimonij ex solo iure diuino prouenire. Adde, quod olim non licuerit vxori virum dimittere, non prouenit ex aliquo diuino præcepto, sed ex iure naturæ, cum ergo intra limites iuris naturæ paria sint iura mariti, & vxoris, dicendum illo iure non licere viro vxoretur dimittere.

Obiicitur 4. maior insolubilitas conuenit matrimonio eo quod sit Sacramentum, ut communiter Doctores, quam ex eo quod sit contractus civilis, quod etiam potest confirmari ex August. lib. de bono coniugali cap. 7. dicente: *Qui soli velit tantam firmitas vinculi coniugalium, quod nequaquam puto tantum videre potuisse nisi alius rei maioris quoddam Sacramentum adhibeatur, & lib. 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 10. Hanc procul dubio Sacramenti res est, ut mas & femina conubio copulati quando viviant, inseparabiliter perseverent.*

Resp. maiorem ipsa insolubilitatem conuenire matrimonio est etiæ matrimonium ratum fidelium, nego tamen inde sequi matrimonium ex sua conditione naturali non habere insolubilitatem: id enim solum arguit, quod Deus, cuius concessione matrimonium solui posse dicemus, illud reliquerit perfectæ sua conditioni naturali, quando est consummatum inter baptizatos, & quod similiter aliquomodo reliquerit eidem conditioni, quando est ratum, ita ut saltem difficultius soluantur, quam quando solum est contractus civilis inter non baptizatos.

Aduerte tamē minus solidè adferri Augustinum quasi insolubilitatem matrimonij referat in rationem Sacramenti propriæ dicti, cùm locis citatis non

videatur ut nomine Sacramenti in significacione apud Scholasticos usitatâ, quâ matrimonium dicitur unum ex septem legis nouæ Sacramentis, sed prout in genere idem significat, quod signum rei sacræ, scilicet coniunctionis Christi cum Ecclesia. Præterea non potest satis certò statu firmitatem matrimonij rati inter fidèles oriri ex ratione Sacramenti, cùm plures sentiant non omne matrimonium legitimum, initum à fidelibus esse Sacramentum, & tamen afferant habere firmitatem matrimonij rati, item cùm matrimonium infidelium sortiatur firmitatem matrimonij rati, quando vterque baptizatur, quo casu verius est nunquam sortiri rationem Sacramenti.

D V B I V M III.

Vtrum in lege antiquâ matrimonium solvereur quoad vinculum per libellum repudij?

D EUTERONOMI 24. dicitur: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & nō inuenierit eratum ante oculos eius propter aliquam faditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo suâ. Petitur, num Iudei ita potuerint uxores dimittere, ut solueretur vinculum matrimoniale.*

ratio dubitandi est, quod matrimonium naturæ sua sit insolubile.

Duplex est hac de re sententia,

Prior negat matrimonium fuisse solutum, ita Sotus dist. 33. Ques. 2. art. 2. conclus. 2. Couat. 2. parte epitomes 4. decretalium cap. 7. §. 4. num. 4. & plures alij.

Posterior afferit, Sanchez lib. 10. de matrimonio disp. 1. num. 7. Bellar. lib. de matrimonio cap. 17. in obiectione 14. §. sed foris contraria, Henricus lib. 11. cap. 8. num. 4. Maldonatus in cap. 19. Matth. versu 9. Cornelius in cap. Deuteronomij citatum, versu 1. qui plures refert.

Hæc sententia videtur verior.

Probatur 1. si repudiata alteri nupsisset, qui similiter eam dimitteret, vel nō oreretur, non poterait à priori marito in uxorem recipi, vt pater ex versu 4. ergo signum est prins matrimonium fuisse solutum: nam alioquin potius fuisse consulendus reditus, nec fuisse à priore marito reiencia, ne cā occasione ei data fuisse adulterandi licentia.

2. Ex eodem versu 4. colligi potest, quod licuerit dimisit aliud matrimonium etiam viro marito qui eam dimiserat, in te: nam dicitur: *Cumque eges fa deuterum maritum duxerit, & ille quoque alteri eam, quibus verbis videtur docere secundam coniunctionem fuisse licitam: si enim fuisse illicita, mulier alteri copulata fuisse adulteria, & proinde iuxta legis præscriptum Leuit. 20. versu 10. lapidanda, cuius tamen contrarium in nostro casu indicatur, vt pater ex verbis citatis, & ex eo quod addatur: Non poterit prior maritus recipere eam in uxorem.*

3. Si matrimonium per libellum repudij non fuisse solutum, conditio mulieris fuisse valde iniuria: quamvis enim iuxta hanc legem non licet vxorem dimittere quacumque ex causâ, interdum tamen dimitti poterat sine sua culpâ.

Ex his ergo videtur colligi non tantum Iudeæ Cœn. fuisse permisum libellum repudij, tanquam minus malum ad grauiora mala vitanda, seu non puniendum, sed fuisse positiæ concessum, vt illum ex causâ dare possent cum solutione vinculi matrimoniialis,

monialis, & ita ut dimissæ liceret ad alias nuptias transire, immò verisimile est quod exemplo Iudeorum id alijs gentibus fuerit tacite permisum.

Per concessione li-
belli repudi-
dij non habet
propriè di-
penditum
in lege na-
tura.

tus recipere eam in uxorem, quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino, quibus verbis designatur eam peccasse in secundâ coniunctione, & quod videatur consequens, prius matrimonium non fuisse solutum.

Resp. neg. id designari; quia scriptura solum vult non licere viro eam iteratè recipere in uxorem, & si recipiat, grauiter peccare, quem sensum optimè declarant Hebreæ, quæ ita verti possunt: prior maritus non poterit eam recipere, postquam polluta est, (scilicet semine alterius viri, à quo est cognita) quia abominatio hoc est coram Domino, id est, quia abominabilis est huiusmodi redditus ad maritum, qui eam repudiavit, & est à Deo vetitus; potest etiam secundum nostram versionem res ita explicari: prior maritus non poterit eam recipere, quia respectu illius abominabilis facta est, idque coram Domino, nam scribendo libellum repudij eam censuit sibi ab omnino inabilem, idque publice, & coram Domino, & indignum se reddidit, qui eam recipet.

Huiusmodi autem redditus ad priorem maritum vetitus est, vt viorum levitati occurseretur: majori enim cum circumspectione vxores dimittabant, scientes se non posse amplius eas recipere, si forte postmodum alteri coniunctæ fuissent.

Obiicitur 2. quod ex Malachia 2. attulimus: verum ex dictis constat non indicari per repudium secundum legem factum coniugale vinculum non solum, sed solum reprehendi eos, qui absque iusta causa vxores dimittabant, quod satis patet ex Hebreo, ex quo constat illud: operiet autem iniqüitas vestimentum eius, non referri ad mulierem dimissam, si alteri nubat, sed ad virum ex solo odio sine causa vxorem dimittente: nam affixum in Hebreo est masculini generis, & refert virum.

Obiicitur 3. quod Matth. 19. Christus dicat, Moysen ad duritiam cordis Iudeorum permisit repudium, seu dari libellum repudij, ergo per illud matrimoniū non soluebatur.

Resp. neg. consequentiam, quamvis enim duritia Iudeorum fuerit occasio permissionis; ea tamen fuit positiva concessio, per quam repudium est redditum licitum, quodque matrimonium solueret.

Obiicitur 4. August. lib. de debito coniugali cap. 8. agens de repudio à gentibus usurpari solitatis pulchra, & propterea dimiseris eam, peccabis, cuius peccati pena à Deo in corpus tuum deriuabitur, nam Propheta arguit Iudeos, qui allegeti pulchritudinem gentilium eas accipiebant in uxores, dimissis uxoribus gentis suæ, dicens: uxorem adolescentis tua noli despice, scilicet eam dimittendo: deinde subdit: cum odio habueris &c. quasi dicat: si propterea quod tibi minus pulchra videatur, eam dimiseris neccabis.

Ceremonia, & forma in libello repudij dando seruari solita videtur posse, sicut apud Maldonatum & Cornelium locis citatis.

Aduerte in lege Euangelicâ non esse licitum dare libellum repudij sive baptizatis, sive non baptizatis, Christo reuocante matrimonium ad pri-

mo eum suam similitatem, Matth. 19.

Obiicitur 5. Deut. 24. citato dicitur: cumque

ex Deut. 24.

egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eum dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit, non poteris prior mari-

resp.

Cur in lege
veteri testi-
tus redditus
ad priorem
maritum.

19.
Obiectio 2.
ex Malach.

2.
Resp.

20.

Obiectio 3.
ex Matth.

resp.

21.

Obiectio 4.
ex August.

resp.

D V B I V M IV.

*Vtrum matrimonium contractum in infidelitate solui possit in lege Euangeli-
cā, si unus conuerterit, & baptis-
mum suscipiat altero nolente conuerti?*

22.

Resp. affir.
1. Cor. 7.

RESPONDEO solui posse. ita communiter Doctores, qui id colligunt ex Apostolo 1. ad Cor. 7. dicente: quod si infidelis discedat, discedas non enim servitus subiectus est frater, aut foro in huncmodi. vbi Christiano (qui per fratrem, aut sōorem intelligitur) datur facultas aliud matrimonium ineandi, quod designatur pér illa verba: non enim servitus frater est, id est, non ita subiectus legi, & vinculo prioris matrimonij, vt illud nullā ratione solui possit, si infidelis nolite cum illo habitare, vel (prout omnes subintelligunt) non velit cohabitare sine iniuriā, & contumeliam Creatoris, verbi gratia nomen Christi, vel religionem Christianam blasphemando, vel compartem à fide susceptā volendo abducere. ita tradit Eutychianus Papa apud Gratianum 2. quæst. 1. can. si quis gentilis, vbi dicitur: si quis gentilis gentilem uxorem dimiserit ante baculum, post baptismum in potestate eius erit iam habere vel non habere. & can. simili modo, dicitur: simili modo se unus ex conjugatis baptizatus est, & alter gentilis, & sequi non vult, scilicet dicit Apostolus, infidelis, si discedat. Idem habet Gregorius eadem causa quæst. 2. can. si infidelis. Idem aperte tradit Innocentius 3. cap. quanto, & cap. gaudemus, de diuortiis.

Eutychian.
pp.
Can. Si quis
gentilis.
Can. simili
modo.
Can. si in-
fidelis.
Cap. quanto.
Cap. Gau-
demus.
Ratio res-
ponsions.

Omissis variis rationibus res referenda est in dispensationem, per quam concessum est, vt in gratiam fidei Christianæ suscepit p̄ius matrimonium etiam legitimū, in infidelitate tamen contractum, solui posset ab eo, qui baptismum suscepit. Deo tanquam supremo Domino ius tollente à parte infideli. vbi

23.

Notandum 1. hanc facultatem solum concedi quando matrimonium est celebratum à non baptizatis, vt satis patet ex cap. quanto, citato, & ex communī sensu Ecclesiæ: si enim alii baptizati ineant matrimonium, quorum alter postmodum in hæresim, vel etiam gentilismum labatur, matrimonium non aliter potest solui, quam matrimonium ratum fidelium.

24.

Notandum 2. matrimonium contractum à non baptizatis non solui per nudam susceptionem baptissimi partis conuersa, etiam infidelis comparte nolente illi cohabitare, vel saltē nolente sine contumeliam Creatoris, sed solum quando ipsa conuersa aliud init matrimonium. vnde si pars infidelis baptizatur, antequam prior reipsa fuerit matrimonio cum alia copulata, matrimonium sortitur insolubilitatem matrimonij rati fidelium, nec alter solui potest, quam matrimonium ratum. quod si aliud matrimonium ineatur, antequam compars conuertatur, prius contractum in infidelitate, soluitur, & parti infideli licet ad alias nuptias transire. hæc omnia patent ex cap. gaudemus, citato.

Cum vero matrimonium contractum, & consummatum in infidelitate non sortiatur maiorem insolubilitatem per baptismum utriusque, quam matrimonium ratum fidelium, quibus casibus matrimonium ratum solui potest, etiam poterit

solui matrimonium infidelium suscepito baptismico ab utroque.

Ex quo deduci potest, quod cū matrimonium ratum fidelium soluitur per solemnem professionem in religione approbatā, per eandem solui possit matrimonium contractum in infidelitate, si videlicet pars conuersa profiteatur, altera in infidelitate permanente, cū id fieret etiam illa baptizatā.

Quod si nec aliud matrimonium reipsa ineat, nec profiteatur, matrimonium non soluitur. vnde si fidelis velit vitam cælibem extra religionem ducere, immo si sacris ordinibus intierit, infidelis non potest ad alias nuptias conuolare, cū potestas matrimonium soluendi non concedatur infideli, sed tantum fideli casibus à nobis secundis.

Dices can. si infidelis, citato dicitur: contumeliam quippe Creatoris soluit us matrimonio circa eum, queritur. ita Richardus distinct. 39. art. 2. quæst.

2. existimus matrimonium dissolvi antequam nouum ineatur, quod etiam tenet quidam alij. si enim non prius soluat, non potest aliud validè inire. Sed communis Doctores contractum sentiunt, scilicet solum solui per actum celebrazione alterius matrimonij, vel professio nem, cū etiam fateatur Richardi fidelis non possit aliud matrimonium inire, si pars infidelis baptizetur, antequam reipsa prior matrimonium inierit, itaque ad can. Resp. non eo ipso solue. re, sed ita dici, quod ius tribuat soluendi per realē celebrationem matrimonij cum alia, vel per professionem. Ad rationem Richardi Resp. posterius matrimonium non perfici remanente priori vinculo, sed eodem instanti, quo completeretur secundus contractus desinere prius vinculum.

Contra resolutionem Obiectum 1. quod Deus coniunxit, homo non separat, Matth. 19.

Resp. nihil inde confici, quia, vt patet ex antecedentibus, & consequentibus, & ex occasione, ex quā id dixit Christus, per prædictam sententiam potissimum voluit reuocare potestatem dandibellum repudiij, non adiimens fibi potestatem ex causā concedendi facultatem soluendi matrimonium, quam facultatem in gratiam fidei, & religionis Christianæ cōcessit telle Apostolo loco citato, simili modo dicendum ad iij. quod cap. cit. March. dicitur: quicumque dimiserit uxorem suam p̄ obsecrationem, & aliam duxerit, mactetur: intelligitur enim secluso priuilegio à Christo concessum.

Obiectum 2. quod matrimonium non soluitur propter hæresim.

Respondent aliqui matrimonia à baptizatis celebrata esse Sacramenta, quæ ratio aderit nouum modum in solubilitatis, quo carent matrimonia contraria in infidelitate, & ita non esse similem utriusque rationem, quæ responsio licet non contentnenda, non videtur omnino satisfacere. pro quo

Suppono matrimonium baptizatis contractum solutione posse quod vinculum, quamvis alter cōiux hæresim incedat, vel etiam in atheismum, nolitque cohabitare compari siq[ue] Creatoris iniuriā, quod patet ex Trid. fest. 24. can. 5. Aug. lib. de nuptiis & concupiscentiā, cap. 10. & alibi, & ex ipso totius Ecclesiæ sensu, quo supposito ratio assignata non videtur carere difficultate, cū non sit ita certum omnem matrimoniale contractum inter baptizatos initum esse Sacramentum.

Addit.

Resp. Auct. Adde quod non obstante ratione Sacramenti matrimonii inter fideles non consummatum solui possit. quare videtur simplicius posse dici, quod cum matrimonium sit natura sua insoluble, tantum solui possit ex diuinâ concessione, quibus ergo casibus ex principiis fideli, vel alijs Theologicis non appetet Deum concessisse, ut aliquod matrimonium solui possit, dicendum id nullo modo posse, in casu vero heresis, vel apostasie à fide non apparet de tali concessione in genere facta parti innocentia, patet tum ex sensu Ecclesiæ, & perpetua traditione, tum quod Apostolus, ex quo id videretur colligi, manifeste loquatur de matrimonio infidelis non baptizati cum eo qui post matrimonium contractum ad fidem est conuersus.

Obiectio 3. Obiicitur 3. quod Apostolus loco citato ad Cor. recenseat praeceptum Domini, quo vxor iubetur à viro non discedere, quod si discederit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, & quo iubetur vir vxorem non dimittere.

Resp. in ea sententia loquitur de coniugibus baptizatis docens eorum matrimonium non posse dissolui propter discolorum mores vniuersitatis, postmodum peculiariter agens de coniugibus discolorum cultus, quorum matrimonium fuit in infidelitate contractum, quod tradit interdum posse dissolui.

Obiectio 4. Obiicitur 4. Ambros. lib. 8. in Lucam in cap. 16. citudem: quod si infidelis discedat, discedat, simul idem Apostolus negavit legis esse diuinam, ut coniugium qualemque solutum, nec ipse præcepit, nec dedit discedendi autoritatem, sed culpam abstulit definito.

Resp. hoc loco satis obscurum Ambros. solum velle, quod secundum Apostolum non licet fidei compartem infidelem pro arbitrio deserere, sed tum demum culpam vacare, si ipse deflittatur, eo quod scilicet compars nolit illi cohabitare, vel saltum nolit sine contumeliam Creatoris, quo casu fidelis discedens non tam deserit, quam censetur deseriri. Exterum eo casu posse solui matrimonium satis indicat dicens culpam abitulit deflito, si videlicet secundum Apostolum aliud ineat matrimonium.

Dices, Ambros. ait: simul idem Apostolus negavit legis esse diuinam, ut coniugium qualemque solutum.

Resp. Ambros. non referre illa verba ad matrimonium infideli, quorum vnu ad fidem convertitur, sed ad matrimonium fideli, de quibus præmiterat Apostolus, ijs (scilicet fidelibus) qui matrimonio sancti sunt, præcipio non ego sed Dominus, vxorem à viro non discedere &c. qualiter dicit Ambrosius: Apostolus simul docens matrimonium fideliū esse insoluble, & addidit de matrimonio in infidelitate contracto: si infidelis discedat, discedat, non præcipiens fideli dimittere compartem infidelem, neque tribuens deserendi autoritatem, sed à reliquo auferens culpam, si alteri iungatur.

D V B I V M V.

Vtrum matrimonium solui possit, si compars infidelis parata sit cohabitare conuersa?

DOCTORES passim censem matrimonium solui posse si infidelis etiam monitus nolit

cohabitare fidei comparti, 2. si nolit cohabitare sine contumeliam Creatoris, retinendo conuersum à religione Christianâ, vel eam religionem blasphemando, ad quod non sufficit una vel altera blasphemia, sed videtur requiri studium aliquo modo permanens obtrectandi religioni Christianæ, 3. si conetur compartem ad mortale pertrahere, ita ut sit morale lapsus periculum, quæ patient ex cap. quanto, & cap. gaudemus, citato.

Controuertitur vero, num licet fidei defedere infidelem, & aliud matrimonium validè inire, si pars permanens in infidelitate velit cohabitare comparti sine contumeliam Creatoris &c.

Duplex est hac de re sententia.

Prior assertor etiam in eo eventu vinculum matrimoniale posse dissolui, ita Sotus dicit, 3. quæstione vniuersitatis art. 4. §. eft tamen, Bellar. lib. de matrimonio cap. 12. §. sed neque, & plures, quos citat & sequitur Sanchez lib. 7. de matrimonio disp. 74. num. 9.

Posterior negat. ita S. Thomas in 4. distinct. 39. quæst. vniuersitatis art. 5. in Corpore, Richard. art. 2. quæst. 2. Durand. quæst. 2. art. 2. Ruardus art. 18. §. quod matrimonium inter infideles, & plurimi alij.

Dico 1. quæst. 3. est ex constitutione Apostoli non licet homini conuerso, qui in infidelitate contraxit, compartem infidelem paratam cohabitare sine iniuria Creatoris &c. dimittere, aliud matrimonium inendo.

Probatur, Apostolus solum tribuit hanc potestatem, vel declarat ex Dei concessione conuenire, si infidelis discedit, sub quo Doctores comprehendent duos alios casus à nobis positos, ergo extra filios casus non licet conuerso matrimonium prius dissolnere aliud inendo.

Probatur 2. ex Patribus Ambros. citato dub. præcedenti dicente: nec ipse præcepit, nec dedit discedendi autoritatem, sed culpam abstulit deflito, quibus verbis indicat conuersum non posse pro arbitrio infidelem dimittere, & aliquid matrimonium inire, sed cum relinquitur, vel (quod prior censetur æquale) quando pars non vult cohabitare sine iniuria Creatoris, vel quando pertrahit conuersum ad peccatum. Gregorio can. si infidelis, Gregorius, 28. quæst. 2. indicate solam causam ab Apostolo posita tribuere facultatem conuerso ad matrimonium inendi.

Probatur 3. ex cap. quanto, de diuortijs, vbi Innocentius 3. dicit: si alter infidelium coniugum ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuum nominis, vel rotum pertrahat ad mortale peccatum ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secundam, si voluerit, vota transibit, quod repetit cap. gaudemus, citato, ergo sentit secundum Apostolum non licere aliis dimittere vxorem etiam in infidelitate remanentem.

Dico 2. non est etiam lex Ecclesiastica, per quam vniuersaliter iubatur fidelis defere infidelem paratam ei cohabitare modo supra explicato.

Probatur 1. ex cap. quanto, &c. gaudemus citatis, ex quibus cognoscimus non tantum secundum Apostolum, sed etiam secundum constitutionem Ecclesie non licere aliis de causâ vxorem infidelem relinquere, & ad alias nuptias conuolare.

2. Authores prioris sententiaz potissimum nuntiatur can. Ind. c. & can. sepe Indorum, 28. quæst. 1.

L I I I 2 in qui-

Contrutor
f. 4.

32.
Prior sen-
tentia affr.
Sotus.
Bellarm.
Sanchez.

33.
Posterior
negat.
D. Thom.
Richard.
Durand.
Ruard.

Conclus. x.

Prob. 1.
PP.
Ambros.

Cap. Gau-
demus.

34.
Conclus. 2.

Can. Indai.
Can. sepe
Indorum.

PRAEPOSIT
DE SACRA
LITERATURA
DNI

952 Quæst. 5. De Insolubilitate Matrimonij.

Dub. 5.

in quibus id videtur disponi, sed hi canones sunt Concilij particularis, scilicet 4. Toletani, 2. non respiciunt omnes infideles, sed Iudeos, à quibus utpote peruerissimis, & in suā seckā pertinacissimis morale peruersio[n]is periculum potest immi[n]ere, & proinde, si moniti nolint ad fidem conuertere, merito potuit etiam coniugibus eorum cons[ort]ium interdic[i].

35.
Obiectio
ex 1. Cor. 7.

Contra priorem conclusionem facit Ap[osto]lus 1. ad Cor. 7. dicens: nam ceteris dico ego, non Domini, si quis frater vxorem habet infidem, & hac consentit habitare cum illo, non dimittat illam, ubi solum videtur hortari, vt fidelis non dimittat infidem paratam ei cohabitare sine iniuriā Creatoris, in[n]uens posse dimittere, & aliud matrimonium inire.

Resp.

Refp. varia esse huius loci interpretationes, maximè solida est, quod ea verba, nam ceteris dico ego, non Dominus, non referantur ad immediatę sublequentia, sed ad præcedentia, scilicet ad versum 8. dico autem non nupis & viduis bonum est illis, si sic permanant, sicut & ego; nam postquam hortatus fuisset ad continentiam, interponit præceptum Domini respectu coniugatorum, vt scilicet vxor à viro non discedat &c. tum regrediens ad virgines, & viduas dicit eas bene facturas, si contineant, ad quod tamen non tenetur ex Dei præcepto, iuxta quod versu 25. de virginibus dicit: de virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do. secundum quam expositionem constat non posse solidum ex Ap[osto]lo sumi pro priori sententiā argumentum, quia quod sequitur: si quis frater vxorem habeat infidem &c. (quod secundum editionem Romanam distinguitur puncto à præcedenti sententiā) optimè potest esse præcepti, possumusque explicare, quod postquam agendo de coniugatis breuiter suum consilium interseruit de virginibus, & viduis, rursus regreditur Ap[osto]lus ad coniugatos, eosque disparis cultus, de quibus dicat: si compars infidelis parata sit remanere cum fidelib[us] absque contumeliam Creatoris, fidelis eam non dimittat propter saltem prolium, & coniugis infidelis: si tamen discedat infidelis, discedat &c. fidelis non est subiectus legi matrimoniali, sed liberè potest aliud matrimonium inire.

36.
Replica ex
August.

Contra: August. lib. 1. de adulterinis coniugiis cap. 13. ita interpretatur Ap[osto]li sententiam per hac verba, nam ceteris dico &c. referantur ad immediatę sequentia, & solum continet consilium non dimittendi vxorem, quae alioquin soluto vinculo coniugali dimitti posset, quod patet ex fine capituli; idem tradit pluribus aliis locis.

Resp.

Refp. eam expositionem esse minus conformem textui, & certè ipsem August. lib. 2. retractationum cap. 57. fatetur se in libris de adulterinis coniugiis consonat fuisse dissoluere questionem difficultiam, nescire tamen virtùm endatissimè fecerit, immò sentire se non peruenisse ad huius rei perfectionem, quamvis multos eius sinus aperuerit, unde planè agnoscat suam de matrimonio disputationem non fuisse satis exactam.

37.
Petitio 1.

Pates 1. an saltem fidelis in eo casu possit nolle cohabitare infidelis?

Affirmant communis Doctores, S. Th. Rich. Durand. suprà, & alij, quod non est improbatum: ubi tamen nullum est periculum, consultius est se non separare, vt hac ratione facilior paretur via

ad conversionem compartis infidelis, & vt infideles minus odium concipient religiosis Christianæ.

Addit fidelem non posse separari, antequam partem monuerit, vt conuertatur.

Pates 2. an si in aliquo loco sit lex particula[r]is, vt fidelis non possit cohabitare infidelis tam volenti illi adhaerere sine iniuriā Creatoris, possit conuersus aliud matrimonium inire?

Refp. posse, quia posito quod non possit illi cohabitare, iam ex concessione diuinā per Ap[osto]lū declaratā potest alteri coniungi: potrā enim tali constitutione, si compars nolit conuerti, perinde se habet ac si nollet cohabitare sine iniuriā Creatoris, & conuersus non potest illi adherere sine graui peccato.

Ex dictis deducitur eum, qui ante baptismum plures vxores accepit, non posse post conuersationem retinere quamcumque voluerit, sed debere adhaerere primæ, si parata sit illi cohabitare sine iniuriā Creatoris. quia ea sola est legitima vxor, quam non potest eo eventu quod vinculum dimittere. quod clare decenit cap. gaudiū, citato, ex quo nostra conclusiones possunt confirmari. quod si illa monita nollet cohabitare conuerso, potest is quamcumque voluerit ex aliis fibi in uxore accipere, cum nulla ex eis fuerit vxor legitima.

Quod vero dicitur: si ea nolit cohabitare, videatur intelligendum, nisi solum habeat iustum separationis titulum: si enim virum reliquerit propter adulterium ante commissum, & non condonatum, vir non videtur posse aliam dicere fine dispensatione, si forte valde distet à comparte infidelis, quæ non sciatur nolle ei cohabitare: nam causa quod fidelis non possit cohabitare infidelis non oritur ex viro infidelis, sed planè per accidentem propter locorum distantiam, vt verbis gratia, quia fidelis est deportatus ad terras Christianas.

Nec contra facit motus proprius Pij 3. catus à Sanchez disput. citatā, num. 13. quo videatur decreuisse Indos conuersos, qui secundas nuptias contrarerant, non debere separari, si nescient priores coniuges esse superstites, nec possent inuenire: quia dici potest Pontificem per hoc voluntate cum illis dispensare; quia motus videtur per aliud breue Gregorij 13. declarari, in quo non dicitur, quod possint ad secundas nuptias transire &c. sed quod possit cum illis dispensari, vt aliud matrimonium ineat. Bence videri potest apud Rebellium 2. petre, de obligatiōibus iustitiae lib. 3. quest. 10. sect. 2. conclus.

4. Paulus 5. concessit patri Nicolao Trigali, vt conuersi possint cum unā vxore, quam celerini, matrimonium contrahere, quia concessio absolute facta non requirit, vt ignorar, vel non possit monera, cum quā matrimonium in infidelitate erat legitimè contractum. ita mihi significauit 3. Martij anno 1617.

DVBIVM

D V B I V M VI.

Vtrum matrimonium inter Christianos nondum consummatum soli p̄ sit quo ad vinculum per solemnem professio nem in religione approbatā?

R E s p. affirmatiū ē est de fide definitum à Trident. scilicet cap. 24. can. 6. in hæc verba: *si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem professionem alterius coniugum non di- rimi, anathema sit.* decernitur etiam cap. verū, quod est Alexander 3. de conuersione coniugatorum; vbi ex textu clarum est agi de matrimonio rato, non veō de sponsalibus; decernitur similiter ab eodem Alexander cap. ex publico, eodem titulo, vbi similiter sermo est de vxore, quia dicitur: *ad virum suum redire* &c. quod non solet dici de sponsā de futuro, similiter cap. ex parte, 2. quod est Innocentij 3. eodem titulo.

Confir. exemplis sanctorum, qui intactā comparte vitam cōibilem perpetuō duxerunt, quod indicat Alexander 3. cap. verū, citato, vt sancti Alexij, de quo breuiarium Romanū 17. Iulij, duorum militum, de quibus Aug. lib. 8. confessionum cap. 6. qui lectā vitā sancti Antonij vitam monasticam sūlēperunt, sancte Teclæ, quam teste sancto Ambro. lib. 2. de virginib⁹ Apostolus ante consummationem à nuptiis reuocatur.

Porrò ex cap. ex parte, citato, manifestè patet matrimonium nō soli, si quis solum vocat continentiam in sacerulo etiam in manibus Episcopi, quamvis olim tale votum videretur matrimonium soluere, cū sit verisimile plures sanctas virgines, quæ referuntur, non aliter continentiam voviisse.

Pater etiam comparatem remanere liberam à vinculo matrimoniali, & posse, si velit, ad secundas nuptias transire, quod etiam indicatur cap. verū, citato, cū verò vinculum soluat, prædicta persona non possunt in mutuo carnaliter cognoscere sine novo legitimo consensu, & si cognoscant, non minus peccant, quan alij, inter quos nullus vnuquam contractus matrimonialis intercessit, vnde si is, qui post matrimonium ratum emisit professionem in religione approbatā ex dispensatione Pontificis absolutus à votis rediret ad sacerulum, non posset sine novo maritali contractu carnaliter cognoscere eam, cum quā ante religionis ingressum iunctus fuerat, possetque cā neglecta aliam in uxorem accipere.

Petes, an requiriatur professio, an verò sufficiat nouitiatum inchoasē? ratio dubitandi petitur ex cap. citatis, nam cap. verū, dicitur: *post confessum legitimū p̄fessiū licetū est alteri alteri etiam repugnante eligere monasterium,* cap. ex publico dicitur: *eadem ad religionem transire voluerit,* cap. ex parte, dicitur, licere alteri cōiūgi reliquo inconsulto ad religionem transire, ita quod reliquias ex tunc legitime poterit alteri copulari, atqui eligere monasterium, transire ad religionem, non significat profiteri, sed suscipere habitum religionis, & nouitiatum inchoare.

Resp. requiri actualem professionem, vt cōmuniciter Doctores, isque est sensus Ecclesiæ, quæ ingressum monasterij, & electionē intelligit per professionem, & cum effectu, vt pater ex Trid. sup̄ia.

Confir. 1. nouitiatus non constituit hominem in statu, & per illum homo non magis adstringitur Deo, vel religioni quam ante, & si quis ex eo egrediatur, iubetur ad comparatem redire.

Confir. 2. constat per vota simplicia post bennū in Societate emissa, quibus homo verē, & proprièt̄ religiosus, non soli prius matrimonium ratum, immo nec soli per vota coadiutorum formatorum in eadem Societate, ergo multo minus dicendum est soli per solum nouitiatum.

Ex dictis patet ad rationem dubitandi, quod videlicet quamvis illi termini in utraque significatio sumi possint; tamen in cap. verū, & cap. ex parte, sumunt strictè pro electione monasterij, pro transitu, ingressu, per realē professionem (de cap. ex publico, paulo post) qua professio debet esse valida. vnde ex quocunque capite reddatur inutilida, matrimonium non soluetur, vt si emittatur vi, vel metu graui in illum finem inutilē incusso, si emittatur ante annum 16. completum, iis locis, quibus Trident. est receptum, quia in his locis professio ante emissā est inutilida, & nullam omnino partit obligationem, ex quo patet comparatem remanentem in sacerulo posse interdum obligari penè quadriennium expectare, antequam ad alias nuptias transire posse, vt si feminā statim post annum duodecimum nubat, & paulo post ingrediatur religionem, cū non posse validē professiū ante annum 16. completum iis locis quibus Trident. est receptum.

Oritur difficultas, an quando quis ante matrimonij consummationem vult statum religiosum capessere, professio possit emitti ante annum probationis exāclum, verbi gratia, intra bimestre. ita enim videtur decimi cap. ex publico, citato, vbi dicitur: *mandamus quatenus si predictus vir ipsam carna- liter non cognovit, & eadem ad religionem transire voluerit, receptā ab eō sufficienti cautione quod vel ad religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spatiis debeat.* & eadem ergo transitus ad religionem dicat susceptionem statutus religiosi per actualē professionem, sequitur professionem ex eventu intra bimestre validē emit- tī. & ita tenet varij, nec omnino improbabili-

Sed probabilius videtur etiam eo eventu tempus præfixum professioni non debere anticipari, pro cuius rei noctiā

Suppono quod ad professionem etiam antiquo iure requiritur, vt annus probationis præcedat, intra quem nullus debeat admitti ad professionem, vt patet ex cap. ad Apostolicum, de regularibus, quod tempus probationis non tantum in fauorem conuersi conceditur, sed etiam in fauorem cōmūnem religionis, vt scilicet illa possit nouitium commode probare.

Ex his probari potest responsio, quando certum tempus exigitur in fauorem utriusque partis, non debet accelerari, ed quod vni parti, vel etiam tertio sit commodum, licet ergo propter commoditatem partis relixerit, vel etiam eius, quæ ingreditur religionem, dici posset tempus probationis accelerandum, nihilominus fauor religionis postulat, vt ea non teneatur tempus ordinariū in hoc casu præuenire, cū inde incommoda non sanè leui corpus religionis incurret, si teneretur nouitium minus probatum ad professionem admittere.

44.
Satisfac-
tioni dubi-
tandi.

Coroll.

45.
Difficultas.

Quoddam
resolutio
probabilis.

46.
Auctoris
resolutio
probabilior

Cap. ad A-
postolicam

Prob. reso-
luto.

Vnde dico quod, etiam vbi Trid. non est rece-
ptum, possit annus expectari, antequam emit-
tatur professio, si tamen ante illum expletum ta-
citè, vel expressè emitatur, soluetur matrimo-
nium, quia professio ex eo capite non redditur in-
valida, vbi Trid. non est receptum, vt patet ex
cap. ad Apostolicam, citato, videri etiam potest
cap. vidua, eodem titulo. Si emitteretur ante an-
num exactum, vbi Trid. receptum est, matrimo-
nium non solueretur, quia cap. 15. de regularibus
sef. 25. professio anno non completo emissa redi-
tur nulla, quod etiam in hoc casu videatur intelligi-
endum.

Responde-
rur argu-
mento in
contar.

Ad canonem in contrarium allatum Resp. non
decerni, vt professio intra bimestre emitatur, sed
quod tempus duorum mensium illi præfigatur à
iudice ad deliberandum de ingressu religionis,
ita vt intra illud tempus à iudice præfixum pars,
qua religionem meditatur, teneatur saltem no-
uitiatum intrare. Vnde transire ad religionem
eo loco idem est quod fieri nouitum, quia ex
alij iuribus ita videtur necessariò explican-
dum.

Quamquam, vt dixi, non sit improbabile, quod
in hoc casu professio possit licet, & validè præne-
ni, etiam vbi Trid. est receptum.

Petes 2. an pars, qua religionem meditatur, pos-
sit eam ingredi quolibet tempore ante consum-
matum matrimonium? obstat enim videtur cap.
ex publico, citatum.

Notandum posse saltem toto primo bimestri
deliberare, atque adeo toto illo tempore abque
vllâ iniuriâ actum coniugalem comparti negare,
vt possit religionem ingredi: quamvis enim id ex
iure non clarè colligatur; communis tamen Do-
ctorum sententia ita ius interpretatur, Ecclesiâ
tacitè consentiente. Vnde fit, vt primo bimestri
non tantum possit negare actum coniugalem is,
qui animo statuit religionem ingredi, vel de ea
deliberat, sed etiam pars, qua non deliberat:
quia fieri potest vt interim animum mutet, vnde
ne precludatur aditus ad religionem si fortè
mutato animo ad illam aspiraret, potest vt pri-
uilegio iure sibi concessio: post bimestre tamen
non potest parti petenti illum negare. hoc præ-
notato

Respondeo coniuges posse religionem ingre-
di, & per professionem matrimonium soluere
omni tempore ante matrimonij consummatio-
nem, quod indicatur cap. verum, citato, vbi absque
vllâ temporis restrictione conceditur facultas eli-
gendi monasterium ante copulam carnalem. Iden-
tiā indicatur cap. ex parte, citato, immò elici po-
test ex cap. ex publico, citato, in quo Alexander Pon-
tifex respondens quæstiōni sibi facta non ponde-
rat vllum tempus, quo matrimonium fuit initum,
sed solū, quod nondum esset per copulam carna-
lem consummatum.

Ad idem cap. quatenus videtur huic resolutioni
repugnare,

Resp. in eo non præfigi bimestre à celebrato
contractu matrimonij, post quod non liceat amplius
religionem ingredi, sed solū instrui iudici-
cēm circa casum ibi propositum, vt videlicet
compellat eam, de quā illo cap. agitur, intra duos
mensēs vel religionem ingredi, vel marito con-
iungi, vbi

Notandum quod ne quidem ita præfigatur bi-
mestre, vt index non possit maiorem, vel mino-
rem terminum præfigere: nam quando terminus

præfigitur per iudicis ministerium, eius arbitrio
relinquitur, vnde si quis per varias religiones
vagaretur, in nullā profondo, iudex posset ei
locum præfigere, in quo teneatur intra certum
tempus legitimū profiteri, vel ad coniugem re-
dire.

Contra principalem resolutionem obicitur,
Matth. 19. quicumque dimiserit vxorem nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mactetur; & qui dimissem
duxerit, mactetur, ergo matrimonium non soluitur
per ingressum religionis.

Repl. neg. consequentiam, quia Christus eo
loco matrimonium ad primāviam suam insolubili-
tatem renouauit eo sensu, quod sustulerit libel-
lum repudij, seu potestatem repudiandi vxorem,
prout iudicis erat vñitatum: non tamen à se tan-
quam supremo domino abstulit potestatem vincu-
lum soluendi modo in superioribus explicato,
& explicando in sequentibus.

Obicitur 2. August. lib. de bono coniugali
cap. 7. referens insolubilitatem matrimonij in ra-
tionem Sacramenti, similiter lib. 1. de nuptiis, &
concupiscentia; matrimonium autem fidelium
fortitur rationem Sacramenti etiam ante consum-
mationem. Verùm præterquam quod dicit potest
August. in hac de matrimonio disputatione ful-
se perplexum, nec sibi vñque adeo satisfacte, vt
patet ex dictis.

Resp. locis citatis non negare matrimonium
in casu nostrā quæstiōni dissoluti, cū lib. 8. con-
fessionū citato contrarium innuit, sed solū
velle in Dei Ecclesiâ sublatum vñum libello repudi-
dij, seu viros non posse dato libello repudiā vxores
dimittere, & quod etiam dimissā adulterā re-
maneat inter vñrumque verum matrimonium.
quod quidem refert in Sacramentum, sed vñ-
pato eo nomine in latiore significacione, prout
idem est quod rei sacra, & recondita signum.

Obicitur 3. quod Sacramenti etiam rati ma-
ior sit firmitas, quā seruitus, que tamen non
soluitur per professionem in religione, pro huius
argumenti explicatione, & ampliori rei ex-
amine

D V B I V M VII.

Quo iure professio soluat vinculum matri-
monij rati ante contractū?

T R E S sunt hac de re sententia.

Prima censet soluere iure nature, seu ex
ipsa naturâ rei, vñā traditione cedente alteri no-
biliōri, ita videtur sentire S. Thom. in 4. distinc.
27. quæst. 1. art. 3. questiuncula 2. in corpore,
Rich. art. 2. quæst. 2. Durand. quæst. 2. Palud. Durand.
quæst. 3. art. 3. Bell. lib. 2. de monachis cap. 38. Palud.
& alij.

Secunda assert id pronenire ex iure diuino. te-
ner Scotus distinc. 31. quæst. vñca §. tertio modo sta.
dici potest, Sotus distinc. 27. quæst. 1. artic. 4. Sot.
conclus. 1. §. ad illud, Sanchez lib. 2. disp. 19. Sanchez
num. 3, qui plures citat.

Tertia docet fieri iure humano, scilicet Ponti-
ficis, pro qua Sanchez supra num. 2. citat Theo-
logos, & Iurisperitos, quos etiam citat, & sequi-
quar Lessius lib. 2. de iustitia cap. 41. dubit. 8.
num. 69.

Dico 1. professio non viderur iure nature sol-
vere matrimonium ratum.

Prob. Probatur, votum castitatis solempne, & simplex non differunt naturā suā, ergo si simplex non soluat matrimonium ex suā naturā, neque solueret solempne.

Replica. Dices non omne votum solempne soluere, vt patet in voto annexo ordini sacro, sed hoc esse peculiare voto solempni professionis in religione, quod continet perfectam sui traditionem.

Diluitur. Sed contra facit, quod votum simplex possit etiam continere perfectam traditionem sui, vt patet in voto, quo aliquis post biennium fit verē, & propriè religiosus in Societate: per hoc enim homo verē, & propriè se tradit, & mancipat diuino seruicio, sicut per professionem, & tamen non soluit matrimonium ratum, vt constat, ergo professioni ex suā naturā non conuenit matrimonium ratum soluere ex eo quod continet traditionem sui, quā aliquis diuino seruicio se mancipet; Non etiam id conuenit professioni, quod homo per illum constitutatur in statu perfectionis, quia similiiter potest constitui per votum simplex, vt patet in voto simplici, quo aliquis in Societate constitutur religiosus, quod tamen non irritat matrimonium ratum.

Confir. Confir. in professione solempni inuenitur votū emissum Deo, & traditio, quā persona constitutur membrum corporis religiosi: ex neutro autem capite dici potest quod naturā suā soluat matrimonium ratum.

Minor pro priori parte probatur, in professione triplex votum est obedientia, paupertatis, castitatis. quoad obedientiam profectio non habet peculiarem effectum, quem non habeat etiam votum simplex, quo aliquis constitutur religiosus, idem quoad paupertatem dicendum. nam quod solemniter profectus sit incapax dominij, & hereditariae successionalis non oritur ex rei naturā, sed ex constitutione iuris humani, ergo non est quod afferamus ex rei naturā eam vim peculiare habere quoad castitatem, que non competit simplici voto castitatis, sed quidquid est in eo discriminis commode potest refundi in aliquod ius positivum.

Eadem minor pro secundā parte probatur, quod aliquis se tradat tanquam membrum corporis politici, non soluit naturā suā prius vinculum ex matrimonio ortum, vt patet in voto simplici, quo aliquis constitutur religiosus in Societate, item ex eo quod huiusmodi traditio posset se compati cum vinculo matrimoniali, vt patet quando coniuge matrimonio consummato communī consensu intrant religionem.

Replica. al. Dices aliam cīq rationē matrimonij rati & consummati.

Soluitur. Verū id non virget argumentum, sed solum in genere, quod traditio per professionem in religione approbatā, per quam aliquis sit membrum corporis politici, seu religiosi, se posset compati cum vinculo matrimoniali, ex quo deducitur quod non sit necesse afferere solempnem professionem naturā seu soluere vinculum coniugale, eo quod continet traditionem, quā aliquis constitutur membrum corporis religiosi.

Prob. 2. Probatur 2. solempnis profectio in religione non soluit ex rei naturā seruilem conditionem, cū tamen longē perfectiorem traditionem continet, quam seruitus, ergo non est quod propter maiorem perfectionem traditionis dicam uscam naturā suā soluere traditionem per contractum matrimonij alteri factam.

Confit. perfectior traditio, quam aliquis intendat, non satis ostendit quod res sub alterius dominio constituta possit ex rei naturā ab illo tolli, ergo perfectior traditio, qua inuenitur in professione religiosa, non arguit quod illa ex rei naturā soluat vinculum coniugale, & quod ratione illius ex rei naturā afferatur ab aliquo dominium per matrimonium in compartem acquistum.

Prob. 3. Probatur 3. si matrimonium ex rei naturā solueretur per subsequentem professionem, non esset dicendum ex rei naturā insolubile.

Dices, profectio continet mortem spiritualem, ergo ex rei naturā soluet matrimonium ratum, quod solum habet vineulum spirituale.

Resp. neg. consequentiam quia eandem mortem continent vota simplicia, quibus aliquis constitutur religiosus, qua tamen mors non soluit matrimonium ratum.

Addi matrimonium ratum continere traditionem corporalem, & dominium corporum, & non solum dicere aliiquid mere spirituale ad sensum argumenti.

Dico 2. verius est, quod profectio non soluat matrimonium ratum immediatē iure diuino, & ex Christi priuilegio immediatē concessio profectio, sed quod id fiat iure Pontificio, prior pars

probatur, si profectio iure diuino matrimonium solueret, & immediatē ex diuinā concessione, dicendum esset id factum Christo hoc priuilegium profectio concede, quia homo per illum suscepit statum perfectionis; & quia continet perfectam sui traditionem, atque adeo quod id à Deo esset concessum in gratiam, & fauorem statutus religiosi: haec autem omnia etiam possent aptari votis simplicibus in Societate, per quā aliquis constitutur religiosus, & suscepit statum perfectionis: qua tamen constat non soluere matrimonium, ergo videtur verius, quod solemnis profectio non soluat matrimonium iure diuino.

2. Pontifices agnoscunt in se potestatem matrimonii grauius de causis solvendi, vt patet ex breui Gregorij 13. & ex Paulo 5. in fine dubij 5. citatis, vbi non solum declarant matrimonium in casibus à se positis iure diuino solui, sed authoritatē dispensant, vt solui possit, cū ergo neque ex scriptura constet professioni iure diuino id concessum, neque constet ex sensu Ecclesiæ, neque etiam ratio Theologica vrgeat, ad id afferendum, verius est eam matrimonij dissolutionem iure Ecclesiastico fieri, ex quo probata manet posterior pars conclusionis.

Obiectio 1. Obiectio 1. Matth. 19. dicitur: quod Deus coniunxit, homo non separabit, ergo matrimonium non potest humana potestate dissoluī, & proinde iure diuino competit profectio matrimonium ratum soluere. Ad antecedens

Resp. Christum eo loco non velle negare futuram in Ecclesiæ potestatem matrimonia soluendi ex diuinā concessione, sed tantū velle non posse solui per libellum repudij, vt aliquoties dictum est, vnde nego consequentiam & dico matrimonium posse per humanam potestatem tanquam Christi vicariam, & facultate ab eo accepta dissoluī, non verō posse ab homine autoritate, & potestate sibi connaturali.

Notandum ergo quod quia ad bonam gubernationem Ecclesiæ plurimum conduit matrimonium ratum quibusdam casibus solui, Christus videatur eidem hanc potestatem communīasse,

ex qua potestate Ecclesia videtur matrimonium soluere per professionem in religione approbatam emissam, immo olim per vitam eremiticam, & votum castitatis in manibus Episcopi emissum, ex quibus

Confir. conclusio. Confir. oboicitur potest conclusio: quod enim illa olim matrimonium soluerent, iam vero non soluant, argumentum est hanc dissolutionem humano iure heri.

Obiectio. Obicitur 2. quod professo iam ab initio Ecclesie matrimonium ratum solueret.

Resp. multa in Ecclesia iam ab initio inueniri, que tamen non sunt iuris diuini, ut ieiunium quadragesimale, item quod bigami non admittantur ad ordines, & proinde non sequitur professionem iure diuino matrimonium soluere.

Ex his patet responsio ad 3. obiectionem precedenti dubio positam.

Dico enim quod cum professio non habeat ex religioni ratione matrimonium ratum soluendi, sed solum ex iure diuino, vel humano hoc priuilegium professioni concedente, non sequi professionem non soluere matrimonium, si seruitus non soluat.

D V B I V M VIII.

An matrimonium ratum alia ex causa solui possit per Pontificem?

58.

Prior sent. negat. Prior negat. Scotus distin. 31. quest. unica §. tertio modo dici potest, Palud. dist. 27. quest. 3. art. 3. Sotus quest. 1. art. 4. §. his tamen non obstantibus. Vist. de matrimonio num. 281. Petrus Ledesma quest. 67. de matrimonio art. 2. dub. 1. conclus. 2. & plures alii citati à Sanchez lib. 2. disp. 14. num. 1.

Pofessor affirm. Posterior affirmit. S. Antoninus 3. parte titulo 1. cap. 21. §. 2. in fine referens Martinum 5. & Eugenium 4. dispensationem matrimonio rati. Caiet. tomo 1. opiculorum tractat. 28. de matrimonio quest. unica §. quod secundum Angelus verbo matrimonium 3. impedimento 13. num. 3. Fumus verbo, dispensatio num. 8. Nauarr. cap. 22. num. 21. Bellarm. lib. 2. de monachis cap. 38. in fine, Sanchez supra num. 2. qui plurimos citat, Lessius lib. 2. cap. 41. dubit. 8. num. 69. in 3. sententia, & plures alii.

Hac sententia videtur probabilior.

Probatur 1. ex facto Pontificum. prater relatios ab Antonino supra, Nauarr. loco citato refert Paulum 3. & Pium 4. ter vel quater ex eius consilio dispensasse, ut quedam matrimonio omnino clandestina non dum consummata soluerentur in remedium aniparum aliquoquin probabiliter pertinuarum, Gregorius 13. dicitur uno die cum undecim dispensasse, refert Henriquez lib. 11. cap. 8. num. 11. in commentario littera F. atqui non est villo modo verisimile Pontifices in re tanti momenti errare, cum eorum error grauiter Ecclesia noceret. nam non solum est in facto, sed redundaret in doctrinam Ecclesia perniciem, quia su facto implicite docent post matrimonium ratum coniuges posse à se inuicem separari sine iniuria, & fine graui irreuerentia erga Sacramentum.

Confir. eorum error est circa unum ex pra-

cipis capitibus religionis nostræ, qui sane est intolerabilis.

Dices errorem tantum esse speculatum, in quo excusat, ed quod sequuntur probabilem variornam Doctorum sententiam.

Reip. id non satisfacere, cum etiam error speculatus in doctrinâ morum, vel in factis ex quo sequeretur error in doctrinâ morum, & preferitum in Sacramentis, esset pernicioſissimus Ecclesiæ.

Vnde dicendum Pontificem in hoc non solam excusari propter Doctorum authoritatem, sed potius ex eo quod adhibito maturo examen id fecerit confirmari Doctorum sententiam.

Confirmatur proposicio; nullus potest dubitare quin Dominus Deus non solum in favore religionis, sed etiam variis aliis de causis possit matrimonij vinculum soluere, nec potest merito dubitari quin possit hanc facultatem communicare Ecclesia, cum ergo nihil sit quod apertere contrarium evincat ex facto Pontificum omnino dicendum est eam communicaſſe ne alioquin Ecclesia ex eorum facto grauiffime deciperetur.

Dices, aliqui doctissimi & sanctissimi Pontifices huiusmodi dispensationes negantur, existimantes se id non posse. Innocentius octauus, Adrianus sextus, Pius quintus, vñrefert Ledesma supra.

Resp. tanquam priuatos Doctores ita respondisse, quibus hac in parte preualeat dispensatio ab aliis facta tanquam ab Ecclesia pastoriis: quod a Adriano sexto confirmat quod dicit Rebello lib. 2. quest. 15. sect. 3. num. 4. respondit scilicet eum, se dare quod posset, sed tamen credere nihil posse.

Probatur 2. hec potestas est maximè utilis pro bono animarum, & pene necessaria Ecclesia, ergo verius est Deum eam Ecclesia concessisse, qui in necessariis ei non debet.

Confir. pro bono animarum eidem dedit potestatem in voto dispensandi, ergo verius est etiam dedisse potestatem dispensandi in matrimonio rati, id exigente bono, & pace Ecclesia, cum ex dissolutione matrimonij rati non immineat damnatio proli, vel comparti.

Probatur 3. ex eo quod probabiliori sententia Pontifex possit dispensare in voto solemni monastico castitatis, per quod tamen ipsum matrimonium ratum soluitur.

Neque argumenta quae magno numero in contrarium adferuntur, sunt aliquius momenti, quia inde non sequitur Pontificem posse mutare materiam, vel formam Sacramenti, similiter non licet inde inferre quod possit dispensare in matrimonio consummato, nec etiam licet inferre Episcopum posse soluere matrimonium ratum, quia factis constat varia, quia ad vniuersale bonum Ecclesia conducunt, referuari soli Pontifici, quia interioribus negantur.

Potes 1. an requiratur causa, vt Pontifex possit soluere vinculum matrimonij rati?

Negant aliqui, quod videntur debere asserte, qui sentent insolubilitatem matrimonij rati ori ex solo humano iure: quapropter enim princeps peccat dispensans sine causa in sublege, dispensatio tamen est valida, vt communiter Doctores.

Verum ex eo capite nullo modo videtur probabile Pontificem posse absque causa tollere vinculum matrimonij rati, quia est omnino improbabile.

babile, quod insolubilitas matrimonij rati oritur ex solo iure humano.

Resp. Auct. Alij ergo omnino verius censent requiri iustam causam, non tantum ut licet sit, sed etiam ut validè cum enim vinculum matrimonij etiam rati, ut minimè ex iure diuino sit insolubile, & proinde Pontifex non possit illud propriā autoritate soluere, sed solum vicarii; nullo autem modo sit verisimile Deum deditus potestatem suo vicario pro arbitrio validè matrimonium soluendi, omnino verius est requiri iustam causam ad valorem dispensationis, sicut omnium iudicio requiritur ad valorem dispensationis in voto vel iuramento.

Confir. talis potestas non posset censeri cedere in bonum Ecclesiæ, & adificationem animarum, sed cederet in maximum detrimentum, vt cuius faciliè patere potest, verius ergo est Pontifici non esse ita illimitatè potestatem concessam, sed ex gravi causa falso prudenter existimat.

63. Non tamen videtur exigi certi generis, sed ex-

sistimo omnem eam sufficere, quam pro qualitate tam graui negotij prudentes iudicarent sufficien-

tem.

Vnde sufficit si ex permanentia in matrimonio graui perturbatio in regno, vel republica merito timeatur, ita ut pax eius turbetur, & dissidia intestina orientur propter huiusmodi coniunctionem, qua sit sopiaena per dissolutionem matrimonij. Iusta etiam causa censeri potest, si eadem dissidia inter magnates, & primarias familias aliqui reipublicæ orientur ex aliquo matrimonio, cum hacum familiarum dissidia communiter cedant in graui reipublicæ perniciem,

3. Magna inæqualitas contrahentium potest iusta causam suppeditare ad dissoluendum matrimonium, cum ex huiusmodi coniunctionibus valde infelices exitus in matrimonio sequantur, denique qualibet graui causa qua iudicio prudenter censeri possit proportionata dissolutioni matrimoniij. viii

Notandum quod positâ graui causa Pontifex non necessariò requirat consensum partium ad matrimonium dissoluendum, sed id possit etiam eis iniuris, quamvis non expediat.

Petes 1. an sit generaliter dispensatum propter

aliam causam, quam professionem religionis?

Resp. negatiue.

Sed an lege vniuersali statui possit ut matrimonium ratum possit solui per subsequens consummationem dubitari potest? Affirmant aliqui.

Verum probabilitas videtur non posse, id enim preberet maximam causam superindividiam, quod cederet in grauem iniuriam matrimonij, & coniugis.

Dices cap. hec, de sponsa duorum Alexander 3. ait: si inter eum & mulierem legitimus consensus interueniat, de presenti, ita quidem quod unus alterum in suo mutuo consensu orbis confuetis expressè recipiat &c. non licet mulier dñi nubere, & si nuptia etiam carnis copula sit scia, ab eo separari debet, & ut ad primorum redeat, Ecclesiastica distinctione compellitur quamvis alter à quibusdam praedecessoribus nostris sit aliquando indicatum, inde cuius videtur aliquando id factum, quod tamen sit reuocatum per prædictum capitulum, ita aliqui.

Resp. neg. assumptum. nam ex cap. citato non satis constat, num praedecessor ille, de quo agit Alexander 3. id Ecclesiæ proposuerit per modum constitutionis, aut verò solum ut priuatus sen-

tentiam dixerit in re forte tunc non ita clara.

Ex quâ solutione corruit argumentum hæretorum, qui ex prædicto cap. conantur probare Pontifices posse errare in docendâ Ecclesiâ, cum vel errauerit Alexander 3. vel eius praedecessor contraria sibi inuicem docentes;

Sed 1. dicendum id minimè sequi, etiamsi uterque tanquam Pontifex egisset. solum enim sequitur, quod Alexander 3. reuocasset constitutionem sui praedecessoris, quâ decreuerat, ut matrimonium ratum solueretur per subsequens consummatum, quod non arguit eos contraria docuisse.

Dicendum 2. praedecessorem nihil proposuisse Ecclesiæ tanquam pastorem, sed solum ut priuatum suam sententiam declarasse.

D V B I V M I X.

Vtrum matrimonium fidelium consummatum possit solui quoad vinculum viuente veroque coniuge?

Refutatur
quid error
hæretorum.

66.

A S SERVANT nostri temporis hæretici, de quibus suprà dub. 1. Græci, qui dicuntur re ipsâ matrimonia dissoluere, vt in fine Concil. Florent. illis exprobavit Eugenius 4. item Caet. & ante hos omnes censuit Imperator Iustinianus L. Sancius, 53. Cod. de Episcopis, & clericis sub finem.

Verum contrarium in Ecclesiâ est indubitatum. Itaque

Dico matrimonium fidelium consummatum nullo eventu solui potest quoad vinculum viuente veroque coniuge. quod neque solui propriâ authoritate coniugum, vel mutuo consensu patet ex distin. dub. 1. citato, & peculiariter ex Auguft. qui lib. 1. de nuptiis, & concupiscentiâ cap. 10. censet non posse solui vel propter alterius partis adulterium, vel propter sterilitatem mulieris.

Quod autem non soluat etiam ex diuinâ concessione immediata, vel mediata ostenditur, si vlo vñquam eventu solui posset, id potissimum fieret per professionem in religione approbatâ eo priuilegio Concello in fauorem religionis & status perfectionis, Ecclesia verò non agnoscit hoc casu solui posse, vt patet ex cap. verum. Ex publico, In Cap. veru. parte, 2. de conuertione coniugatorum, quibus locis exigunt, vt commixtio carnalis inter coniuges non intercesserit, vt per professionem religiosi prius matrimonium soluat. vbi Pontifices implicitè docent, ea interueniente non posse solui vinculum matrimonij, & ita sentit Ecclesia, scilicet neque iure diuino solui, neque concessam fibi facultatem illud soluendi, cuius rei congruence potest assignari, quod matrimonium inter fidèles consummatum perfecit & repræsentet coniunctionem Christi cum Ecclesiâ per uniuersum hypotheticam, seu per assumptionem humanae naturæ, que vno est insolubilis.

Addit ex dissolutione talis matrimonij secura incommoda, quod proli non ita prouideretur substractâ illi curâ alterius saltem parentis, similiter quod pars relicta præfertim mulier non tam commodas nuptias sortiri posset, vnde fuit congruum vt Deus matrimonium habens tales statum nec per se immediatè solueret, nec tribueret Ecclesiæ soluendi facultatem.

Dices, matrimonium ratum & consummatum solo accidente differunt, ergo.

67.
Veritas
Catholica.

68.
Congruen-
tiacolu-
tionis &
veritatis
Cathol.

Replica.

Resp.

Resp. quidquid sit de antecedente, neg. consequentiam; nam in iis, quæ ex alterius concessione proueniunt, non licet ab uno ad aliud argumentari propter aliquam speciem rationis, si ex altiori principio contrarium constet, sicut constat in praesenti ex ipso sensu Ecclesiæ matrimonium ratum posse dissolui, non autem consummatum.

Addo propter superueniens accidens mutari statum matrimonij, & ex dissolutione matrimonij consummati oriri damnum, quod non ita oritur ex dissolutione rati, vnde quantumvis solo accidente differant, cōnuenit vinculum matrimonij consummati non solui.

Replica al-

Dices, saltem quo casu mulier vi vel graui metu incusso cognita fuerit, poterit solui vinculum matrimonij: cum pars non debet commodum reportare ex iniuria.

Resp.

Resp. neg. assumptum, ad probationem dico id non oriri ex actu alterius, ut est iniuriosus, sed quia mutatus est status matrimonij: nam ratione copulae matrimonium non remanet amplius intraterminus matrimonij rati: per accidentis verò est, quod illa status mutatio inducatur per actum iniuriosum, vel non, item quod copula exercetur per actum liberum, & ex perfecto rationis vsu prouenientem, vel sine vsu rationis, nam matrimonium consummatur, etiam si altera pars sit ebria, amens &c. vnde in illa circumstantia pars, quæ est vim passa, non potest matrimonij vinculum solvere: is tamen qui iniuriam intulit, nullum commodum reportat, nam pars iniuriam passa, v.g. quæ primo bimestri per vim est cognita, vel iniuste incusso graui metu, per se loquendo, potest religionem ingredi, vt longè probabilitas censem multi relati à Sanchez lib. 2. disp. 22. num. 6. & 12, quia non debet priuari illo iure, eo quod ab alio iniuriam sit passa: autem casu etiam post professionem compars non potest iniire aliud matrimonium, in quo magnum onus subit, & ita potius incommodum reportat.

Dixi, primo beneficio, quia cum eo exacto pars non possit sine iniuriâ negare debitum comparti exigenti, non debet ceneri iniuriâ affici, si etiam vi cognoscatur, quo casu non potest ad religionem conuolare citra consensum coniugis, & feruatis ijs, quæ secundum juris prescriptum sunt servanda.

Dixi etiam, per se loquendo, quia per accidentis ratione prolixi fieri potest, vt non possit religionem ingredi, vt si proles ex recessu matris damnum patetur, & non possit ita commodè educari.

Dixi etiam partem, quæ iniuriam passa est, posse intrare religionem, scilicet iniuitâ comparte: nam ea quæ vim intulit non videtur vlo modo posse religionem ingredi iniuitâ comparte: cum ex parte suâ matrimonium voluntaria consummarit, atque ad iuris dispositio, per quam consummato matrimonio non licet, per se loquendo, iniuitâ comparte religionem ingredi, illam adstringat.

Ex dictis sequitur, si coniuges post matrimonium consummatum religionem ingrediantur, & profiteantur, non solui matrimonium, atque adeo si iusta de causâ per dispensationem Pontificiam relaxentur eorum vota viuâ comparte, non posse cum aliâ iniire matrimonium.

Aduerte ad consummationem matrimonij requiri ut copula superueniat matrimoniali contractui, saltem eum non præcedat.

Vnde si quis ducat in vxorem eam, quam prius

fornicari cognoverat non dicetur matrimonium consummatum, neque propter hanc præcedentem fornicationem impeditur ab ingressu religionis antequam compartem in matrimonio cognoscatur: quia consummatio matrimonij est quedam eius perfectio, & complementum, supponens id, quod dicitur completere.

Confit. copula consummans matrimonium debet esse maritalis, qualis non est forniciarius concubitus.

Dices, partes etiam per illam fiant vna caro, ergo representant unione Christi cum Ecclesia.

Resp. neg. consequentiam, quia unio Christi cum Ecclesia est sponsi cum sponsa, & proinde non representantur per coniunctionem fornicariam, & ratione status illicitam, quæ aliquis adhaeret non sua.

Dixi, saltem non præcedat, quia copula carnalis exercita affectu maritali, per quam matrimonium contrahatur, obstat, quod minus vinculum matrimonij dissolviatur per professionem in religione approbatum: quia ea non tantum est signum externum expressum consensu maritalis & sufficiens ad matrimonium ineundum, sed etiam est eiusdem consummatio, cum per eam coniuges fiant vna caro.

Difficultas est, vtrum ad consummationem matrimonij sufficiat, vt sponsus penetret vas coniugis, quamvis semen in illud non effundat, seu non sequatur seminis effusio.

Duplex est hæc in re sententia.

Prior affirmat, ita Petrus Ledesma de matrimonio quest. 61. art. 1. §. in hac difficultate, in 2. conclus. Rodriguez tomo 1. summâ cap. 239. n. 2. & alii.

Posterior negat, tenet Sotus distinct. 27. quest. 1. art. 4. §. hoc autem perplexum, Henriquez lib. 11. cap. 8. nu. 8. Sa verbo matrimonium nu. 18. Sanchez libr. 2. disputat. 21. num. 5. qui plures citat.

Hæc sententia videtur verior, copula consummans matrimonium debet per se esse apta ad generationem; non est autem talis, quando vir non seminat in vase naturali feminæ ergo.

Maior pater, quia alias frigidus, potens quidem vas feminæ penetrare, posset dici matrimonium consummari, & proinde matrimonium frigidorum non esset irritum, quod tamen constat esse falsum, saltem non esset irritum matrimonium eunuchorum, qui cum sentiant maximos libidinis astus, non possunt seminare, preterea matrimonium non potest dici consummari, nisi vsu, quantum est ex se, apto ad finem generationis; non est autem vsus ex se aptus ad illum faciem, nisi interueniat viri seminatio.

Vnde sequitur, quod per solam penetrationem vasis feminæ sine emissione virili feminis coniuges non fiant vna caro in ordine ad generationem.

Pflobatur 2. Benedictus Pontifex can. lex divisione consummationis, 27. quest. 2. tradit osculum non parere propinquitatem, quod nullam faciat sanguinis commixtionem, ergo ad contrahendam definitatem ratione fornicariæ coniunctionis requiritur sanguinis commixtio, ergo eadem requiritur ad consummationem matrimonij: cum coniunctio, per quam affinitas oriri potest ratione fornicationis debeat esse talis, vt per eam matrimoniū

PRÆPOSI
T DE
Ecclesiæ Sacra
DNI
15

Primo bi-
metri per
vim cogni-
ta potest re-
ligionē in-
gredi, lo-
quendo per
fe.

70.

Coroll.

Ad consum-
mationem
matrimo-
nij quid
requiratur,
Coroll.

monium postea consummari, si partes essent inter se legitime coniunctæ.

Probatur 3. consummatio matrimonij non inuenitur, nisi ratione virtutis à viro relata, per quam possit concurrere ad generationem prolixi; sed in nostro casu nulla similis virtus relinquitur ex supposito.

Denuo Doctores teste Sanchez supra communiter fatentur huiusmodi coniunctionem non patere affinitatem inter consanguineos viri, & feminam, vel inter cōsanguineos feminas, & virum, ex omni autem matrimonio consummato oritur vera affinitas, ergo signum est coniunctione non consummati matrimonij.

Dices hæc probare quidem non perfectè consummari, non tamē ostendere, quod ratione simplicis coniunctionis non inueniatur imperfecta quædam, & inchoata consummatio sufficiens ad omnino modum matrimonij insolubilitatem inducendam. ita Ledesma supra, quod

Confit. ex cap. verū cap. ex publico, cap. ex parte, 2. de conuertione conjugatorum, vbi ad consummationem videtur solum requiri carnalis commixtio, qua inueniatur per vasus penetratio-

nem etiam ablique seminazione viri.

Adde si matrimonium eo casu non censetur sufficienter consummari ad inducendam omnino modum vinculi insolubilitatem viuente utroque coniuge, sequetur dannum sponsa qua minus commodas alias nuptias reperiatur. propter hæc & similia sententia affirmans est fatus probabilis.

Resp. tamen solam copulam agtam ad generationem matrimonij consummare, nec agnoscendam aliam, & de hac intelligenda cap. citata, quāvis totidem verbis id non expresserint: potuerunt enim id supponere ex can. lex divine, citato, ex quo patet responsio ad confirmationem.

Ad aliud dico, quod licet interdum per accidentem ratione damni vir posset obligari ad remanendum in matrimonio: id tamen non oriatur ex eius consummatione, sed quia damnum ex supposito non posset aliter compensari, qua ratione interdum potest obligari iuuenis ad eam accipendam in vxorem, quam deforavit etiam sine seminis effusione in vas naturali.

Ex dictis sequitur 1. quod si vir, qui non aliter cognovit uxorem, proficitur in religione, matrimonium sit soluendum, & pars in saeculo relieta tutò possit ad alias nuptias transire. quod etiam verum est, quamvis femina seminaslet: siue enim eius semen requiratur ad generationem, siue non, constat illud solum non sufficere.

Sequitur 2. quod vir mortuus uxore alteram accipiens, cum quā matrimonium consummari possit sacris ordinibus initiari, si nullum aliud substat impedimentum: cum enim non consummarit cum priore, neque cum eā factus sit una caro, non densus corpus iuum in duas uxores, & proinde non est censendum bigamus.

Quod si semen in vas femineum immiserit, quamvis forte proprie minorum copiam non sit secundum generationem, matrimonium censetur consummatum, quia per accidentem est, quod tenui non sit effusus, eā copiā, quae ad generationem prolixi sufficiat, alioquin exp̄sa ratione specificā talis cōmixtio apta est sequi generatio, & ratione illius diei potest intercedere sanguinis cōmixtio: quemadmodum utrè consummatur matrimonium, etiam si mulier propter laxitatem non possit semen virile retinere, & ita ex conse-

quenti ex eā coniunctione non possit re ipsa sequi generatio, quia id est per accidens, & de cetero ex eo modo generatio sequi potest, quod vero hic dicimus, intelligendum iuxta proximè dicenda.

Alia enim est difficultas, utrum solum viri seminatio sufficiat ad matrimonij consummationem.

Plures tenent sufficere, ed quod semen feminæ non sit necessarium ad generationem, ut post Philosophum tener S. Th. 3. parte quæst. 3. art. 5. ad 5.

Verū non est improbabile requiri etiam seminationem feminæ, 1. quia multorum est sententia quod semen feminæ per se etiam requiratur ad generationem, & quod mater per suum semen etiam actiuè concurrat ad generationem, saltem communius tenent philosophi semen feminæ requiri ad generationem tanquam materiam.

2. Benedictus Pontifex can. lex divine consummationis, citato, dicit osculum non parere propinquitatem, quod nullam faciat sanguinis commixtio, ergo ad affinitatem (de quā ibi loquitur) iuxta illum requiritur commixtio feminis virilis, & feminæ, cùm non possit dici commixtio sanguinis, si addit solum semen virile. 3. constat feminas posse etiam seminare; illud autem videtur à natura ordinatum ad generationem, cùm ergo natura nihil faciat frustā, illa vis naturalis videtur feminæ induita tanquam aliquo tandem modo necessaria ad generationem, & proinde si desit semen feminum, debet aliquid per se necessarium ad generationem, & per consequens ad consummationem matrimonij, atque adeo ad illius consummationem non sufficit solum viri feminatio-

nam.

Secundū.

Tertiū.

Quarto.

Vero.

Sextū.

Septimū.

Octo.

Nono.

Decimū.

Undē.

Duodecimū.

Undēcimū.

Quattuordecimū.

Quindecimū.

D V B I V M X.

Vtrum per se loquendo coniuges teneantur sibi mutuo cohabitare?

82.

Resp. affir.

Prob. 1. ex
Gen. 2.

Prob. 2.

84.

Corollaria

85.

Vxor non tenetur cohabitare viro cum suo graui periculo.

86.

nisi videlicet peculiaris ratio intercedat, ob quam necesse sit virum deserere locum, ut si aër valentini eius graviter officiat.

Quia pacta in similibus circumstantiis non obligant, cùm pér contractum cum alio initum nullus censeatur se velle obligare ad non recedendum ex aliquo loco quantumvis eius valetudo patientia detrimentum, sed hæc, & similes circumstantiae censeantur exceptæ, cùm ergo non obstante pacto vir possit in eo casu domicilium mutare, & mulier, per se loquendo, seposito pacto, teneatur comitari virum, domicilium mutantem, sequitur eam in simili circumstantiæ teneri, & multo magis, si in loco domicilij graves peccandi occasionses se offerant, quæ moraliter non possint alter euitati quām loci mutatione: immo in his, & similibus circumstantiis vxor tenebitur virum seu, qui, quantumvis pacta iuramento essent firmata: quia etiam iuramenta in his circumstantiis non astringunt.

Probatur 1. ex Gen. 2. quamobrem relinquit homo patrem suum, & matrem, & adhuc erexit uxori sua, quibus verbis primus parens indicat maritum debere cohabitare vxori: quod etiam declaratur in definitione matrimonij, ubi dicitur: in diuiduum vestrum & consuetudinem vestinens.

Probatur 2. ex eo quod, per se loquendo, coniux teneatur parti debitum reddere, quod non potest commode præstari sine cohabitatione, quam etiam requirit pro lis educatio.

Confirmatur, distante lumine naturæ diversa sunt officia maris, & feminæ in iis, quæ ad vitam humanam traducendam sunt necessaria, in quibus proinde mutua coabitatio est necessaria.

Ex his deducitur 1. obligationem coabitandi origini ex ipsâ naturâ contractus matrimonialis, 2. coniuges etiam per censuras posse compelli ad sibi mutuo coabitandum, 3. virum non posseditius absesse ab uxore sine graui causâ, & mortaliter peccare, si diutius absit, non subsistente causa.

Si iusta causa, sive communis sive priuata, subdit, non peccat, vt si princeps ad militiam euocet, si propter negotia domestica iter facere debeat vel alibi aliquamdiu morari &c.

Sequitur etiam, per se loquendo, uxorem teneri, comitari virum volentem mutare domicilium, cùm enim viro cōpetat administratio familiæ potest domicilium mutare etiam in uitâ uxore, quæ proinde teneatur eum sequi ex necessitate coabitandi ortâ ex vinculo matrimonij.

Quod non solum intelligitur, quando vir ex causa mutat domicilium, sed etiam licet absque peculiaritate ratione id faciat: & ita quæ ad utramque partem communius sentiunt Doctores.

Dixi, per se loquendo, quia per accidens potest non obligari, vt si ex ea sequela imminet periculum in animâ, corpore, vel famâ: non enim teneatur coabitare viro cum suo graui discrimine.

Vnde mulier non tenetur sequi virum vagum, saltem quando tempore matrimonij non solebat vagari, vel id erat ignotum coniugi: nam est graue onus mulieris obligari ad huiusmodi sequelam, quod si tempore contractus eius mores moverat, videtur in illud onus consenserisse, nisi causa vagandi sit tarpis.

Per accidens etiam, ratione pacti in contractu matrimoniali adiecti, vxor non tenebitur maritum sequi.

Porro illud pactum nec videtur illicitum, nec invalidum, cùm non repugnet naturæ matrimonij, quod in eatur pactum, vt coniuges certo loco figant domicilium, quo casu mulier non tenebitur virum sequi volentem mutare domicilium,

pacta in quibusdam circumstantiis vir non obligant.

Pacta in quibusdam circumstantiis vir non obligant.

Tenebitur etiam comitari, si vir in exilium sit missus: ita multi, quia tunc necesse est illum mutare domicilium, in quo casu mulier tenebitur sequi viri infortunium: quemadmodum interdum vir potest obligari sequi uxorem ex aliqua causa necessariâ à domicilio recedentem.

D V B I V M XI.

Vtrum fideles matrimonio consummato possint separari quoad thorum & cohabitationem vinculo matrimoniali remanente?

N E G A N T Lutherus, Melanchthon, Kemnitius, teste Bellarm. libr. de matrimonio, cap. 14. immo, eodem teste, Kemnitius reprehendit Ecclesiam, quod pluribus de causis diuortum quoad thorum concedat.

Sed certa fide tenendum est posse, definitur in Trident. sess. 24. can. 8. in hac verba: Si quis dixerit Ecclesiam errare, cùm ob multas causas separationem inter coniuges quoad thorum, sive quoad habitationem ad certum, incertumque tempus fieri posse decerni, anathema sit.

Probatur 1. ex Matth. 19. quicunque dimisit uxorem suam nisi ob fornicationem &c. mechaen. vbi iuxta variorum expositionem Christus insinuat uxorem adulteram posse à marito dimitti.

Vide Concil. Milevitanum cap. 27. August. lib. 2. de adulterinis coniugij cap. 4. dicentes, licet dimittitur coniux ob causam fornicationis, sed manet vinculum. vide eundem de serm. Domini in monte lib. 1. cap. 25. dicentes: fieri potest, ut vir dimittat uxorem causâ fornicationis: quam Dominus exceptam esse volevit, iam vero sine illi nubere conceditur vino viro, a quo recessit, neque hinc alterum ducere viuâ uxore, quam dimisit, multò minus, scilicet cum quibuslibet finitima committere. videri possunt canon. licet, & canon. fieri potest, 32. quæst. 7. vbi & quidam alij in hanc rem adferuntur.

Ex quibus pater, quod eo loco Matth. significetur posse adulteram dimitti, manente vinculo coniugali.

Ex quo sequitur adulterum etiam dimitti posse, quod patet ex Concil. Milevitanum citato, & ex eo quod in hac parte paria sint iura viri, & mulieris.

Proba-

Prob. 2. ex
1. Cor. 7.

Probatur 2. ex Apostolo 1. ad Corint. 7. Ijs au-
tem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed
Dominus, vxorem à viro non aſcedere: quod si aſcederet,
manere innuptam, aut viro suo reconciliari. quâ
posteriori parte Apostolus iuxta Domini senten-
tiam Matth. 19. permittit vxori ex causâ rationa-
bili virum deserere: ita tamen, ut nulli alteri eo
viro copuletur per matrimonium.

Ex quo patet ſolutio argumenti Kemnitij di-
centis Apostolum eo loco non agere de iusto di-
uortio, ſed de eo, quo interdum coniuges leuibus
ex cauſis à ſe inuicem diſcedunt, quod probat, quia
alioquin Apostolus non præciperet vxorem à viro
non diſcedere.

Dico enim quodd Apostolus in ſententiâ citatâ
duo faciat: priori parte docet iuxta præceptum
Dominii vxorem non poſſe à viro diſcedere, ſcili-
cet, per ſe loquendo, & nullâ graui cauſa ſuſti-
ſente: posteriori verò parte ait, ſi diſcedat graui
de cauſa, v. g. propter viri adulterium, nulli alteri
nubat, ſed ſi nolit reconciliari viro, innupta ma-
neat.

Confir. niſi Apostolus loqueretur de iusto re-
ceſſu, non diceret manere innuptam aut viro ſuo re-
conciliari, ſed diceret determinatè reconciliari, cùm
mulier ad id determinatè obligaretur.

Adde quodd alibi Apostolus ea loquendi formâ
præberet occaſionem in iuſte denegandi ſuum con-
ſortium marito. & ita hunc locum intellexit Aug.
lib. 1. de adulterinis coniugiis, primis capitibus.

Dices, Apostolus ibidem abſolute dicit: & vi-
uxorem non dimittat.

Reſp. ſubaudiendum eſſe, niſi graui cauſa ſuſti-
ſat, de qdā paulo ante idem Apostolus egerat.
Mirum eſt, quomodo haereticī ita in omnem par-
ten ſe vertant, & cum ſcripturâ ludant, cùm, ut vi-
dimus dubio i. huius quationis, ceſteſt mulie-
rem propter fornicationem ita poſſe dimitti, ut et-
iam ſoluatur vinculum coniugale.

Probatur 3. ratione, translatio dominij corpo-
ris in ordine ad generationem, quæ fit per matrimo-
nium, & quæ per ſe loquendo requirit vitam
ſocialem vtriusque coniugis, non poſteſt, vel debet
intelligi cum aperto animæ, vel corporis periculo;
igitur cùm tale periculum imminet, pars poſteſt ſe-
ſe à comparte separare. antecedens probatur, nullus
tenet alteri adhaerere alteri cum periculo vita, nec
poſteſt cum periculo animæ, ut patet ex Matth. 18.
vbi Christus Dominus dicit: Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, in quem locum Hieron. ait: Ita-
que non frater, non tuxor, non filii, non amici, non omnis
affectionis, qui nos excludere poſteſt à regno celorum, amoris
Domini preponatur.

Confirm. obligatio permanendi cum comparte
vel oritur ex iure, quod illi competit respectu no-
ſtri, vel ex bono prolis, idque vel ut proles generen-
tur, vel ut commode educetur; dominum autem,
quod vni competit respectu alterius, non tribuit
tale ius, ut alterius obliget omni euentu ei co-
habitare: nullus enim quantumvis velit, poſteſt obli-
gari ad cohabitandum alteri cum aperto, ſalutis
periculo, neque ad idem poſteſt ſe obligare cum
manifesto periculo mortis, vel mutilationis mem-
brorum, cùm non ſit dominus ſuorum membrorum.
Bonum prolis quod in eo confitit, ut ea ge-
neretur, non inducit in coniugibus obligationem
quouis euentu ſibi cohabitandi: quia ius, quod
ynuſquique habet ad ſuū conſervationem, vel ad
euitanda animæ pericula, præualet iuri quod forte
concepitur in eſſe proli, ut fit.

Confir. 1. proles propriè nullum ius habet ut ſit,
cùm ſine eius iniuriâ coniuges poſſint perpetuo
abſtinere ab actu coniugali. Præterea quamvis fin-
geretur aliquod ius ei competere, ſemper eſſet in-
telligendum ſalu iure parentis, quod eſt anti-
quius.

Confir. 2. parens non tenet cum aperto ani-
mæ vel corporis periculo ſuccurrere proli naſa, ergo multo minùs tenebitur cum ſimiſi periculo
cohabitate comparti, ut forte proles naſcatur.

Confir. 3. pars non tenet comparti debitum
reddere cum manifesto vita periculoso ergo non te-
nebitur ei cohabitate cum ſimiſi periculo propter
boni prolis, in eo confitens, ut proles generetur.

Iam quod neque teneatur comparti cohabita-
re, ut proles commode educetur, probatur, quia
parens non obligatur ad educationem prolis cum
manifesto animæ periculo. Idem dicendum ſi im-
mineat apertiva vita periculum.

Confir. ſi maritus vxorem occidat, ea non po-
terit prolem educare, ergo fruſtrâ dicetur in tali
cauſa fæminam obligari cohabitate viro propter
commodam prolis educationem.

D V B I V M XII.

Vtrum propter adulterium comparti liceat
ſeſe ab eā separare?

91.

R E S P. affirmatiuē patet ex Matth. 19. Conci-
lio Mileuitano cap. 17. August. lib. 2. de adul-
terinis coniugiis cap. 2. & 4. lib. 1. de ſermone Do-
mini in monte cap. 25. citatis dub. superiori. ratio
eſt quod adulter peccet fidem debitam comparti
violando, propter quam violationem compars po-
tent eum relinquare. quamvis enim Christus Do-
minus ſoli viri mentionem faciat, non tamen illi
ſoli competit ius diſcedendi ab vxore, ſed in hac
parte paria ſunt iura viri, & mulieris. ſoli vero
viri mentionem facit, quod congressus cum Phari-
ſeis id ſolum poſtularet: nam, ut patet ex Matth.
19. iſ de solo marito agebant, inquirentes, num li-
ceret vxorem qualibet ex cauſa diſmittere.

Dicit intelliguntur quando pars peccauit: ſi
enim ſit immunis à culpa, non poſteſt diſmitti, ut ſi reſponſio-
nem vi oppreſſa, ſi cognita ab aliquo ſe fingente
eius maritum, cuius dolum non potuerit depre-
hendere, ſi alibi diligenter bona fide exiſtimarit
maritum obiſſe, ideoque alteri matrimonio iun-
cta eſt, & ab eo cognita: immo idem videtur di-
cendum etiam ſum cum alio fornicetur, quia talis
actus non continet formaliter violationem fidei
coniugalis.

Aduertere 1. adulterium tamē præbere cauſam
ſeparationis, ut vel ſemel commiſſum tribuat ius
comparti innocentia ſeſe in perpetuum separandi,
quantumvis altera ſit parata ſe corrigere. vnde
pars innocentia poſteſt religionem ingredi, ſimiſiter
vir poſteſt ſacros ordines recipere, inuita comparte
adulteria. id tamen non conceditur parti innocentia
etiam diuortio per iudicis ſententiam celebrat, ſi
niſi habeat conſenſum partis innocentis, vel inno-
centis fuſcepereſt ſtatutum obſtantem, quod minùs
partem a ſe relatiā licet poſſi cognofere: cùm
enim haec ſeparatio permiſſatur innocentia in eius
ſauorem, atque adeo compars quamvis dimiſſa te-
neatur illi exigenti non prohibito per ſtatutum de-
bitum reddere, ſequitur quod innocentia fuſci-
piente ſtatutum, per quem impeditur, quod minùs

92.

93.

M m m licite

94.
Sanchez

licitè petat debitum, pars dimissa non amplius impediatur statum aliquem perfectionis sufficiere.

Aduerte 2. hanc potestatem variorum sententiæ, quos citat, & sequitur Sanchez lib. 1. disput. 4. num. 3. etiam competere propter sodomitam, vel quemlibet alium illicitum concubitum comparatis cum emissione semenis. quamvis enim per hos concubitus, in rigore loquendo, carnes non dividantur in ordine ad generationem, neque alteri commisceantur modo ad generationem apto; nihilominus tamen etiam per eos fides maritalis violatur, & gravis iniuria infertur comparti per actum externum in suo genere consummatum, & aliquo modo carnes diuidentem, quando semen in eo emititur.

Confirm. fides coniugalis non videtur tantum postulare, vt reddatur debitum parti exigenti, vel ut non cognoscatur altera modo ad generationem apto, sed etiam ut nulli adhæreatur, siue propter sexum identitatem generatio sequi non possit, siue id contingat propter speciei diuersitatem, siue quod semen non effundatur in vas aptum generationi, & lumen naturæ dictat etiam omnibus illis modis grauem iniuriam matrimonio irrogari, eamque in suo genere completam. Id autem dicendum non solum, quando quis in actu sodomitico se habet actiuè, sed etiam quando passiuè. vnde si cuius compars eum sit passa, innocens potest se etiam in perpetuum ab ea separare.

Coroll.

95.
Petilio.Resp. affir.
probabilis.

Suppositio.

96.
Suppositio.Nemo te-
netur sibi
ponam in-
fligere, an
requam
condemne-
tur.

Petes, utrum idem sit dicendum si vir propriam vxorem per vim sodomitice cognoscat, seu eo modo, quo non possit sequi generatio? Suppono quod cum possit esse graue periculum confusus in illum concubitum, viror possit a viro recedere propter eam causam: præsens vero petitio intelligitur, per se loquendo, & seposito omni periculo peccati in ea, que vim patitur.

Resp. videri probabile quod sic, quia est gravis abusus dominij corporis viroris sibi concessi, & talis actus etiam circa propriam vxorem valde repugnat fidei coniugali.

Aduerte 3. quod licet pars innocens propter hæc adulteria, vel sodomiticos congressus se posse separare a comparte, vel quod thorum, vel quod cohabitationem, possitque ei debitum negare, pars tamen nocens non teneatur abstinere ab actu coniugali, vel discedere, antea quam innocens ei neget congressum, vel eam relinquat. pro quo

Suppono 1. per matrimonium coniuges acquirere mutuum dominium corporum in ordine ad generationem, & communisimè cum proximo iure vtendi, arque adeò esse in possessione corporis comparatis in ordine ad generationem, ita ut, per se loquendo, salto post primum bimestre possint licite debitum coniugale petere propter ius sibi competens ex contractu matrimoniali.

Suppono 2. quod licet facultas se à parte nocente separandi quadammodo connaturaliter existat ex ipso matrimonio, natura contractus præbente facultatem deserendi eum, qui fidem coniugalem frigerit: ipsa tamen executio facultatis sit pena respectu eius, qui deseritur.

Vnde cum nullus teneatur sibi ipsi penam infligere, antequam condemnetur, neque se teneatur priuare iure, quod legitimè acquisiuit, & possidet, pars nocens non tenetur se priuare iure pendendi debitum, antequam à comparte innocentem punitur, & priuatur per modum penæ, sed potest

more consueto se gerere. Immò si peccatum sit ita occultum, vt compars illud non cognoscat, potest virgine tanquam debitum, & vim viri neganti inferre, quia status matrimonialis hanc praebet illi facultatem; igitur id potest, antequam legitimè punitur: in nostro verò casu pars innocens non potest punire, cum crimen ignoret, ut supponitur.

Quod si innocens crimen comparatis cognoscat, pars nocens non potest debitum exigere vim inferre, cum in eo casu innocens possit ei liberè debitum negare, & censeatur negare in ea circumstantia nolendo congressum.

Sed quid si innocens tantum suspicetur, vel sunt probabiles conjecturas habeat?

Resp. non possit eo casu debitum parti nocenti negare, vel se ab ea quoad habitationem separare, quia pena non potest ab homine infligi nisi saltem moraliter constet de crimine perpetrato, & nullus per modum pena debet deturbari de sua infusione, nisi puniens sit sufficierent infrastrictus notitia ad puniendum, cum ceteris paribus melior sit conditio possidentis, & in pari causa reo sit fauendum. Vnde si innocens nouerit compartem solis suspicionibus duci, vel argumentis tantum probabilibus, & que rem non satis illi aperiant, potest more consueto debitum exigere, etiam tanquam debitum: vere enim illi debetur, neque eo iure legitimè in ea circumstantia priuari potest.

Dices, compars solùm per accidens non potest sine peccato negare: quod non tribuit alteri ius debitum exigendi.

Resp. ignorantiam innocentis non tribuet ius exigendi debitum, sed facere quod non possit punire, vel ius alterius elidere, quo positio ratione iuris antea competentis potest exire in actu illi iuri proportionatum, seu illo iure non minus liberè uti, quam si crimen non commisisset: quemadmodum si quis commisisset crimen propter quod secundum leges bonis suis priuari possit, illud tamen nullo modo sit in iudicio probabile, non potest suis bonis per iudicem priuari, & potest non minus liberè, & licet deus disponere, quam si crimen non commisisset, eaque defendere contra quilibet, idque non plane per accidens, sed ratione iuris antiqui sibi competentis, quo iure in ea circumstantia priuari non potest.

Vnde ad priorem partem assuupti Resp. eam concedendo si particula, per accidens, intelligatur, quod ex parte obiecti subiit vere causa sufficiens negandi debitum, si tamen intelligatur quod omnino per accidens non possit negare.

Resp. neg. quia scientia non plane per accidens requiritur ad puniendum, sed tanquam conditio per se requisita, ita ut non tantum sit quomodo docimique illicitum punire crimen ignotum, sed si contra iustitiam, quia crimen in illa circumstantia nota est per humanum potestatem punibile.

Adverte 4. variis casibus innocentem non possit se dimittere partem nocentem.

1. Si iniuriam illi remisit, si post cognitionem comparatis adulterium eandem carnaliter cognovit: absumunt enim implicitè remittit, neque est illi eius sensus non potest situm comparatem adulteram cognoscere, & postmodum relinquere, vt censem varijs, partem non quamvis aliqui contrarium eo casu non improba- cent, biliter teneant. Sa verbo, diuinitione num. 7.

Dico,

Dico, si post cognitum adulterium: si enim illud ignoraret, per maritalem congressum nullus censetur condonare penam, quā non nouit posse alterum puniri.

Idem dico si aliqua quidem habeat argumenta adulterii commissi à comparte, non tamē sufficiens ad negandum debitum: tunc enim solum reddit ex vi antiquæ obligationis, à quā in his circumstantiis non potest liberari, & totum facit, ne forte compartem iniuste defraudet iure sibi debito.

Immō id etiam est probabile, quamvis innocens debitum coniugale exegerit: quia per hanc petitionem non censetur sibi admere potestem dimittendi compartem nocentem, vbi de crimine sufficientē ei confiterit, neque in hac circumstantiā censetur per illum congressum condonare comparti crimen, dō quo non sibi sufficienter constat.

Adde innocentem posse etiam dimittere compartem carnaliter cognitam post adulterium sibi notum, si copula fuerit vi, vel graui metu iniusto extorta, quia per talēm copulam, in quā nouam patitur iniuriam, non censetur condonare fidei violationem, nec potest censeri reconciliari.

3. Si vir vxorem proficit, non potest eam dimittere, vel seb ab eā separare.

4. Pars quæ antea erat innocens non potest compartem adulteram dimittere, si contingat ipsammet adulterari, quia eo casu compensatur violatio fidei. vide 32. quæst. 6. & cap. significati, de diuortiis, & cap. intellectu, de adulteriis.

Nec obstat, quod adulterium mulieris sit grauius peccatum, & grauiorem iniuriam contineat quā adulterium viri, quamvis enim ex aliis capitibus possit esse grauius, in eo tamen sunt paria iura, quod neuter alteri possit fidem violare, & quod per adulterium posteriorum verè violetur fides maritalis, siue mindis sit peccatum, quām præcedens adulterium, siue non: unde etiam si vna pars plura commisisset adulteria, tamen vel per unum adulterium posterioris admittit potestas compartem deserendi. hoc verò intelligitur, per se loquendo, nam si postquam vterque adulterium commisit, & sibi mutuo sunt reconciliati, vno se emendante alter in peccato perseveret, potest is, qui se emendauit, compartem deserere.

Petes 1. vtrum si vterque commisit adulterium, sed vnius sit novum, alterius verò ignotum, is, cuius adulterium est ignotum, possit comparti debitum negare, vel ab eā separari? negat Petrus Ledesma de matrimonio quæst. 62. artic. 1. in fine dubij 1. & in dub. 2. quem sequitur Rodriguez tomo 1. summa cap. 239. num. 3. Sanchez lib. 10. disp. 6. num. 9. quod est probabile: nam propter paria delicta videtur elidi potestas compartem dimittendi: fortè tamen non est improbable enim, cuius crimen est occultum, & comparti ignotum, posse eam dimittere: quia non obstante suo criminis ignoto potest compartem punire. non censio tamen à communī sententia recedendum.

Petes 2. an innocens teneatur coniungi partis nocenti, si ipsem post separationem adulterium committat?

Resp. 1. non posse, si antea suscepit statum, per quem actus coniugalis non esset ei amplius licitus; vt verbi gratiā si fuerat sacris ordinibus initiatus, vel religionem professus.

Resp. 2. non teneri redire ad compartem, si non

possit absque notā infamia, v. g. si quis postquam per sententiam iudicis à comparte est separatus adulterium occulte commisit, non tenetur comparte recipere, si inde aliquod infamia periculum incurret, vt si oriretur suspicio, quod tanquam obligatus propter simile adulterium eam recuperet: nullus enim tenetum cum tanto suo detrimento comparti reconciliari.

Resp. 3. his & similibus causis extrinsecis sepositis, teneri comparte recipere, colligitur ex cap. ex litteris de diuortiis, ratio est, quod iam paria sint Cap. ex lit. delicta, & violatio fidei alterius violatione sit teris.

102.

Petes 3. an si constiterit de adulterio, requiratur sententia iudicis, vt innocens possit adulteram dimittere?

Resp. non requiri, si de crimine publicè constet; si verò sit occultum, & separatio foret scandalosa, requiri superioris autoritatem, vt separatio fiat quoad habitationem, non tamen, vt fiat quoad thorū. videri potest Sanchez lib. 10. disput. 12. num. 31. Sa verbo diuorum num. 1. & alij. quamvis aliqui existimant pro separatione quoad habitationem requiri sententiam, cùm ea sit publica, vt Nauar. cap. 22. num. 21. Valent. disput. 10. quæst. 4. puncto 2. §. prima causa est, Valent. qui aliquibus eventibus id limitat, Couar. epito. Couart. me 4. decretalium 2. parte cap. 7. §. 5. num. 12. sed quod diximus, seposito scandalo, in conscientia est verius.

Nauar.

Sanchez.

Sa.

Couart.

Valent.

Nauar.

Couart.

Valent.

Cap. litteras.

Tertia.

Cap. de illa.
Cap. quanto.

105.

Obiectio.
Resp.

106.

Quarta
causa.

Quinta.

107.

enim non sumus domini vita, & membrorum nostrorum, non possumus circa peccatum nos absque graui causâ exponere manifeste pericolo amissio-
nis illorum, quod si periculum non sit ita præsens,
potest saltem separatio peti à iudice, qui potest
separare coniuges, nec debet curare, ut pars ad ma-
ritum suum redeat, nisi de sufficienti lexitate
ei prouideatur. videri potest cap. litteras, de resti-
tutione spoliatorum, in fine, quod aptari etiam po-
test ei, cui à comparte imminent periculum pertra-
ctionis in peccatum.

Tertia causa est hæresis, qua fornicatio spiri-
tuialis dicitur. pater cap. ultimo de conversione
coniugorum, cap. de illa, de diuortiis, & supponi-
to cap. quanto, in fine, eodem titulo. sub hæresi
comprehenditur omnis infidelitas, in quam labi-
tur pars post baptismum, ut cap. vlt. & cap. quanto,
citat.

Notandum si mulier recessit à viro sine iudicio Ecclesiæ, ei est restituenda post conversionem, ut
pater cap. de illa, citato, ita ut si nolit reuerti, possit
compelli. cùm verò restitutio non fiat per mo-
dum penæ, seu mulier in hoc non puniatur, quod
debeat ad maritum conuersum redire, ad id obli-
gatur, vbi sufficienter constiterit de viri conver-
sione: quia non videtur habere ius diutius perma-
nendi separata propriâ authoritate, quam vir in
hæresi permaneat. si recesserit authoritate Eccle-
siæ, non potest compelli redire ad virum etiam
conuersum, ut cap. de illa, decernitur, neque tene-
tur ad eum reuerti, etiam si diuortium non sit cele-
bratum ad instantiam partis Catholicæ, sed mari-
tus simpliciter sit condemnatus hæreses sine vlla
vxoris instantiâ. quia hæc condemnatione implicitè
continet penam diuortij, ita tenet varij: quam-
uis aliqui in hoc casu contrarium sentiant. Con-
firmari potest ex cap. de illa, vbi non ponderatur,
quod separatio facta sit ad instantiam partis, sed
solum, quod facta sit iudicio Ecclesiæ.

Dices, nullum diuortium potest esse perpetuum,
præterquam propter fornicationem carnalem.

Resp. neg. assumpsum: quamus enim sola for-
nicatio talis sit, ut vel propter vnicam pars inno-
cens perpetuum diuortium possit facere: nihil ta-
men verat per legem vel iudicis sententiam decer-
ni perpetuum diuortium propter aliquid crimen,
quale inductum est cap. de illa, citato, quando pars
innocens iudicio Ecclesiæ recessit, quod facit tum,
quando ad eius instantiam diuortium celebratur,
tum quando alter condemnatur hæreses.

Dices, id priuilegium non videtur vniuersaliter
concedi, sed solum, si velit ad religionem transire, ut patet cap. vlt. de conversione coniugatorum.

Resp. neg. assumpsum, ad capitulum dico, eo
quidem decerni, quod pars iudicio Ecclesiæ se-
parata propter infidelitatem compartis possit et-
iam ea inuitâ ad religionem conuolare, non tamen
decerni, quod teneatur partem conuersam recipi-
re, si nolit religionem ingredi, cuius contrarium
statutus cap. de illa, citato.

Præter causas recentias lepra, vel similis mor-
bus contagiosus interdum præbet sufficientem
causam separationis, de quo particularius infra.

Ad hac coniuges possunt mutuo consensu qui-
busdam casibus à iure concessis studio vita per-
fectoris à se inuicem separari.

Aliqui centent propter alia compartis peccata
possunt unum coniugem ab alio separari, ut propter
furta, sed id nullo modo concedendum est, per se

loquendo, patet cap. 2. de diuortiis, vbi exp̄l. Non pro-
dicatur: Mulier pro favor, vel alio crimen vniuersaliter ab eo separari non debet.

Dixi, per se, quia si crimen cederet in detrimentum alterius, is separari posset, potest etiam vir aliquam abesse ab uxore mala vita per modum correctionis: quemadmodum enim potest illam aliis modis corrigit, ita & hoc, si iudicet hac ratione emendandam.

Ad argumenta initio allata Resp. ad prius neg. consequentiam, quia Christus eo loco noluit excludere causas, propter quas etiam iure naturæ non dilicit vnicuique sele ab altero separare, & multo in minùs exclusit causas, propter quas aliquis obligatur ab alio discedere: fecit tamen mentionem solius fornicationis, tum quia illa est vna causa, propter quam spectatis etiam legibus matrimonij diuortium fieri possit, cum per se & directe aduersetur fidei coniugali, & ita leprosto omni iure positivo iustum causam præbeat diuortij: alia ve-
rò cause non sint huiusmodi, tum quia fornicatio ita est sufficiens causa diuortij, ut vel una sufficiat ad diuortium perpetuum faciendum, & quidem propriâ authoritate quoad thorum, veritatis literarum quoad habitationem, cessante scandalo: ca-
teræ verò per se citra iudicis sententiam non sunt tales, sed solum propter periculum præbeant occasiōnem recessus.

Ex quo patet ad confirmationem argumenti, ad quartu resp. neg. Christum positivè interdi-
xit separationem qualibet alia ex causâ: quia sententia scriptura citatis solum voluit quod sola fornicatio esset causa per se diuortij, & quod in posterum non liceret maritis varijs & causis etiam priuata authoritate diuortium perpetuum facere: non verò interdixit id, quod aliquin iure naturæ est licitum, non etiam priuauit publicam potesta-
tem facultate separandi coniuges iustâ ex causâ ad certum, incertumque tempus.

Ad secundum resp. Augustin. solum velle fornicationem esse solum causam licita separa-
tionis, quæ scilicet in facis litteris tradatur, & quidem tanquam propriam secundum leges ma-
trimonij.

Q V A E S T I O VI.

De bonis matrimonij, & spe- ciatim de bono fidei.

D V B I V M I.

Vtrum aliqua bona sint constituenda
quibus matrimoniorum aliquo modo
censeatur excusari?



E s p. affirmatnè, ita communiter Théo-
logi ex August. lib. 9. de Genesi ad lit-
teram cap. 7. & lib. 1. de nuptiis, & con-
cupiscentiâ cap. 11. vbi

Notandum matrimonij bona non eo sensu af-
firmantr, quod ea sint omnino matrimonio extin-
sionis, vel per modum effectus, vel per inodum
vñus, vel quod matrimonium secundum se fieri
possit, & vetitum: neutrum enim verum est, cum in-

matr.